

1980/81:127**Onsdagen den 29 april**

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av andre vice talmannen.

1 § Ändring i miljöskyddslagen (forts.)

Fortsattes överläggningen om jordbruksutskottets betänkande 1980/81:21.

Anf. 78 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! När riksdagen år 1969 tog beslut om miljöskyddslagen var det ett mycket betydelsefullt och framsynt lagstiftningsbeslut. Vi fick därigenom i vårt land en samlad lagstiftning till skydd mot vattenföroreningar, luftföroreningar, buller och andra störningar. I internationellt perspektiv var detta en för sin tid mycket avancerad lagstiftning, och Sverige ansågs som ett föregångsland på miljövårdsområdet.

Miljöskyddslagen har nu varit i kraft under drygt ett decennium och utgjort ett av de allra viktigaste redskapen i miljövårdsarbetet.

Synen på miljöskyddet har efter hand skärpts. Vi har blivit alltmer medvetna om de hot som människors hälsa och miljön är utsatta för. Vi har funnit att samhällets möjligheter att ingripa mot och kontrollera miljöfarlig verksamhet behöver ytterligare förbättras. Mot den bakgrunden har lagen under senare år setts över. Den proposition om ändringar i miljöskyddslagen som vi i dag diskuterar är resultatet av en första etapp i den översyn som alltjämt pågår. För att göra miljöskyddslagen till ett ännu effektivare redskap i miljövårdsarbetet förslås i propositionen, som tidigare har sagts, ändringar i lagens system för förprovning av miljöfarlig verksamhet, för tillsyn över sådan verksamhet och för påföljder i anledning av överträdelse mot lagen.

De ändringar i lagens regler som jag har föreslagit i propositionen är många och angår i flera fall mycket viktiga frågor i vilka skilda åsikter och intressen gör sig gällande. Det är därför glädjande för mig att kunna konstatera att de framlagda förslagen till allra största delen tillstyrks av ett enhälligt utskott. Detta förhållande tyder enligt min bedömning på att det

Onsdagen den
29 april 1981

*Ändring i miljö-
skyddslagen*

mellan de fyra demokratiska partierna finns en betydande samstämdhet i synen på miljöskyddsfrågorna. Jag har inte haft anledning att ändra den bedömningen sedan jag har lyssnat på vad reservanterna har anfört. Några stora och grundläggande skillnader föreligger inte mellan de förslag som jag har lagt fram och de yrkanden som reservanterna har framställt. Jag anser ändå att det finns anledning att här ta upp och diskutera några av de frågor som behandlas i reservationerna.

I propositionen har jag föreslagit att 24 § i miljöskyddslagen skall kompletteras med en bestämmelse som gör det möjligt att ompröva ett tillståndsbeslut i strängare riktning under en första tioårsperiod, om användningen av ny process- eller reningsteknik skulle medföra en väsentlig förbättring från miljöskyddssynpunkt. I en reservation har utskottets moderata ledamöter uttalat att detta förslag innebär en sådan försvagning av tillståndsbesluts rättskraft som är oacceptabel från rättssäkerhetssynpunkt.

Jag delar inte denna uppfattning och har svårt att förstå hur reservanterna har kommit fram till den. Reservanterna kan i varje fall inte bygga sin bedömning på vad som står i propositionen. Jag har nämligen där sagt att den aktuella bestämmelsen har tillagts i syfte att förtydliga innebörden av gällande rätt. Den här möjligheten till omprövning när det gäller ny process- eller reningsteknik medför alltså ingen ytterligare inskränkning i tillståndsbesluts rättskraft utöver de inskränkningar som gäller i dag. Mot den bakgrunden är det för mig en gåta hur förslaget kan utmålats som en försvagning av rättskraften och att det därför inte kan godtas från rättssäkerhetssynpunkt.

Med reservanternas inställning skulle ett tillståndsbeslut garantera ett företag att få fortsätta att förorena också sedan teknikens utveckling har gjort det möjligt att i väsentlig utsträckning eliminera störningen från den verksamhet som det getts tillstånd för. Det är ett synsätt som jag inte kan acceptera, och jag är glad över att övriga partier har anslutit sig till propositionen.

Beträffande folkpartireservationen om besvärsrätten vill jag hänvisa till vad jag sagt i propositionen. Jag har där understrukit att ideella föreningar och andra organisationer på miljöområdet gör ett utomordentligt arbete som måste tas till vara i miljövårdsarbetet. Möjligheterna att påverka beslut i miljöärenden är större om organisationerna får komma till tals så tidigt som möjligt. När överklagande blir aktuellt har ju det viktigaste redan hänt - beslutet är fattat.

Jag har därför föreslagit att ett informations- och samrådsförfarande skall äga rum som en förberedelse till prövningsförfarandet. Under denna tid skall företaget informera Ortsbefolkningen och lokala miljöorganisationer. Dessa skall också beredas tillfälle att lägga fram synpunkter på den miljöfarliga verksamheten och dess effekter. Detta förberedande förfarande bör enligt min mening tillgodose miljöorganisationernas behov av inflytande i miljöskyddsärenden. Dessutom är ju regeringens praxis, såsom reservanterna också riktigt har påpekat, sådan att miljöorganisationer tillåts överklaga

miljöbeslut som ombud för sakägaren.

Det tycks råda enighet om att de allvarigaste bristerna i miljöskyddet f. n. finns på tillsynsområdet och att tillsynsorganisationen måste effektiviseras och tillföras ökade resurser. Som en bland flera åtgärder för att åstadkomma den önskvärda förbättringen har regeringen föreslagit att hälsovårdsnämnderna ges större befogenheter och ansvar i fråga om tillsynen på miljöskyddslagens område. Med hänsyn till att alla kommuner inte har ekonomiska och personella möjligheter att ta på sig en sådan här uppgift har reformen gjorts frivillig. Kommunerna kan alltså ta över ett tillsynsansvar i miljöskyddsfrågor i den takt som den enskilda kommunen själv bedömer lämplig med hänsyn till sina resurser och förutsättningar i övrigt. I propositionen har jag sagt att det här förslaget kan ses som ett provisorium i avvaktan på ytterligare utredning om frågorna om att lägga avgifter på företagen för att finansiera tillsynskostnaderna. Förslag om sådana avgifter bör kunna läggas fram av naturvårdsverket under år 1982. I samband med behandlingen av förslaget bör frågan om ansvarsfördelningen mellan stat och kommun för miljötillsyn tas upp på nytt. Jag anser att det vid det laget borde finnas förutsättningar att ta ett ännu större kommunalt ansvar för tillsynen. Enligt den bedömning som jag redovisat i propositionen måste utvecklingen gå mot ett ökat kommunalt ansvar för tillsynen.

Mot denna bakgrund har jag svårt att förstå den socialdemokratiska reservationen i fråga om tillsynssystemet. I reservationen säger man visserligen att man t. v. vill godta regeringens förslag om ett frivilligt kommunalt övertagande av tillsynsansvaret. Men man uttalar också att de kommunalekonomiska konsekvenserna av ett utökat kommunalt tillsynsansvar bör tas upp av regeringen när förslag till den hälsoskyddslag som skall ersätta nuvarande hälsovårdsstadga utarbetas. Den starka betoningen av de kommunalekonomiska konsekvenserna kan uppfattas så, att man från socialdemokratisk sida egentligen inte är beredd att förorda att det kommunala ansvaret för miljöskyddstillsynen ökas. Jag hoppas att det inte förhåller sig så utan att vi alla kan vara överens om värdet av ett stort kommunalt ansvar på det här området.

I sin reservation rörande tillsynsfrågorna har socialdemokraterna vidare sagt att ett särskilt företag, benämnt AB Svensk Miljökontroll, bör inrättas som ett serviceorgan för tillsynsmyndigheterna. Tanken bakom det här förslaget, som socialdemokraterna vill att riksdagen skall ta ställning till, är att ett rikstäckande monopolföretag skall inrättas för att ta hand om de besiktningar samt den mätning- och undersökningsverksamhet som behövs för tillsynen enligt miljöskyddslagen.

Jag har i propositionen i den här frågan sagt att det är av avgörande betydelse för tillsynen att kontrollverksamheten fungerar på ett tillfredsställande sätt och att det är angeläget att befintliga resurser utnyttjas så effektivt som möjligt samtidigt som mät- och undersökningsresultaten måste hålla en hög kvalitet. Samhällets strävan på det här området bör, som jag också har sagt, inriktas på att åstadkomma största möjliga effektivitet och samordning av resurserna inom en organisation som på ett smidigt sätt kan samverka med

Nr 127

Onsdagen den
29 april 1981

*Ändring i miljö-
skyddslagen*

Ändring i miljö-
skyddslagen

tillsynsmyndigheterna och de företag som utövar miljöfarlig verksamhet.

Jag har vidare uttalat att frågan om organisationen av undersöknings- och mätverksamheten bör utredas vidare. Det är enligt min mening viktigt att vi kan få undersöknings- och mätverksamheten att fungera effektivare. Det är därför, tror jag, en illusion att tro att man kan klara av de här ganska invecklade frågorna så lätt som genom att inrätta ett aktiebolag med tilltalande namn. Ingen kan i dag presentera ett tillfredsställande underlag, som gör det möjligt för riksdagen att ta ställning till hur den aktuella mät- och undersökningsverksamheten bör vara organiserad i framtiden. Dessa frågor måste utredas vidare innan ställning kan tas, och vi är överens om att en sådan utredning bör göras.

I fråga om preskription av brott har sedan lång tid i svensk rätt gällt den allmänna principen att preskriptionstidens längd är olika för olika brott och bestäms av det straffmaximum som gäller för brottet. Principen är alltså att ju grövre ett brott är, desto längre tid tar det innan brottet preskriberas.

I proposition 1980/81:108 om ändring i brottsbalken, som f. n. behandlas av riksdagen, har regeringen föreslagit att straffbestämmelser om miljöbrott skall införas i brottsbalken. Straffansvar kommer att inträda om någon förorenar mark, vatten eller luft på ett sätt som kan medföra hälsorisker eller annan betydande olägenhet i miljön. Vidare omfattar straffansvaret fall där någon förvarar avfall – t. ex. genom nedgrävning – på ett sätt som kan medföra sådana olägenheter som jag nyss nämnde. Straffskalan för normala fall har satts till böter eller fängelse i högst två år. För sådana miljöbrott är preskriptionstiden fem år. För grova miljöbrott har straffmaximum satts till fängelse i högst sex år. Sådana brott får en preskriptionstid på tio år.

I den proposition som vi diskuterar i dag har miljöskyddslagens straffbestämmelser skärpts, bl. a. genom att straffmaximum för brott mot lagens bestämmelser eller mot de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, t. ex. villkor i ett tillståndsbeslut, har höjts från ett till två års fängelse. Preskriptionstiden blir fem år. Med den utformning som beskrivningen av miljöbrott fått i förslaget till ändring i brottsbalken kan man utgå från att alla allvarigare överträdelser av miljöskyddslagen – dvs. överträdelser som innebär att mark, vatten eller luft förorenas på ett sätt som kan medföra hälsorisker eller annan betydande olägenhet för miljön – kommer att omfattas av straffansvar enligt brottsbalken. För grova fall kommer preskriptionstiden följaktligen att uppgå till tio år.

Nu föreslår socialdemokraterna i en reservation att det skall införas en ny bestämmelse i miljöskyddslagen, som innebär att preskriptionstiden för *alla* brott mot lagen utsträcks till tio år. Jag hoppas att det av vad jag nyss sade framgår att socialdemokraternas förslag inte innebär någon förlängning av preskriptionstiden för grova överträdelser. Socialdemokraternas förslag kommer i själva verket – om det skulle genomföras – att få betydelse bara för brott som inte kan bedömas vara grova. För sådana brott skulle preskriptionstiden då bli tio år i stället för fem år, som följer av regeringens förslag.

Det övervägande flertalet brott som den socialdemokratiska preskrip-

tionsregeln skulle bli tillämplig på skulle vara brott som inte föranleder högre straff än böter. Att för den typen av brott ha en tioårig preskriptionstid står enligt min mening i uppenbar strid mot de syften som ligger bakom våra nuvarande preskriptionsbestämmelser. Det stämmer inte heller med vad som gäller i fråga om brott på andra områden. Bötesbrott preskriberas som regel redan efter två år.

Utän att för den skull vilja ta lagöverträdare i försvar vill jag understryka att det inte kan vara rimligt att frågan om att bestraffa en relativt lindrig förseelse – som det många gånger är fråga om – skall kunna hållas svävande upp till tio år från det att förseelsen begicks. Det skulle enligt min mening innebära en alldeles felaktig användning av samhällets resurser, om såväl tillsynsmyndigheterna enligt miljöskyddslagen som polis, åklagare och domstolar skulle vara skyldiga att syssla med bötesbrott som är inemot tio år gamla. Både för samhället och för den enskilde måste åtalpreskription för lindriga brott inträffa långt tidigare. Enligt min uppfattning är det bara skenbart som förslaget i reservationen synes på ett bättre sätt än regeringens förslag kunna tillgodose miljöskyddsintresset.

Det är min förhoppning att de förslag till ändringar i miljöskyddslagen som vi nu skall besluta om kommer att medföra påtagliga förbättringar av miljöskyddet. Men med detta får vi inte slå oss till ro. Skyddet av vår livsmiljö är en av de allra viktigaste framtidsfrågorna. De problem vi står inför är utomordentligt stora. Jag tänker t. ex. på problemen med föroreningen och kontrollen av kemiska ämnen. Reformarbetet måste därför fortsätta. Kring det arbetet, som måste bedrivas kraftfullt och målmedvetet, är det angeläget att alla verkligen sluter upp.

Jag antydde i inledningen till mitt anförande att arbetet med översynen av miljöskyddslagen drivs vidare. Översynen gäller bl. a. frågor om ytterligare åtgärder mot bullerstörningar och åtgärder för att återställa skadad miljö samt frågor om bättre möjligheter för enskilda att få ersättning för miljöskador. Åtgärder för att förbättra miljöskyddet får vidtas steg för steg, i takt med de möjligheter som teknik och kunskap ger oss.

Anf. 79 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Jag delar det synsätt som Anders Dahlgren nu gav uttryck åt, när han framhöll värdet av att en så stor uppslutning har skett kring den översyn av miljöskyddslagen som genomförts. Som talesman för moderata samlingspartiet har jag i ett kort anförande före middagsuppehållet redovisat uppfattningen att det är alldeles självklart och fullt naturligt att under den tid om tio elva år som den nuvarande miljöskyddslagen har gällt har samhällets syn på och vår inställning till ett säkrare miljöskydd blivit alldeles uppenbar. I den delen råder inga delade meningar.

Vi har ändå konstaterat att man naturligtvis måste balansera en alltför långt driven linje i fråga om företagens möjligheter att bedriva verksamhet, som kan ha skadlig inverkan på arbetsmiljön och naturmiljön, mot företagens möjligheter att över huvud taget verka och att över huvud taget bedriva lönsam produktion. För den skull har vi, herr talman, varit

Onsdagen den
29 april 1981

*Ändring i miljö-
skyddslagen*

tveksamma då det gällt den under löpande tioårsperiod föreslagna möjligheten till omprövning av gällande regler i den nya miljöskyddslagen.

Anders Dahlgren sade i sitt anförande att den ändring som skett genom bestämmelsen som tillförts 24 § enbart är ett förtydligande av nu gällande rätt. Jag är inte beredd att peka på någon annan möjlighet än den i lagen nu anvisade för att åstadkomma detta, men om det enbart är fråga om ett förtydligande markerar detta ytterligare vad jag inledningsvis sade i fråga om skillnaden i synsätt när det gäller den översyn som genomförts, en skillnad som därmed framstår som ännu mindre, och det är så mycket mer tillfredsställande att kunna konstatera detta.

Jag tycker ändå, herr talman, att det finns anledning att peka på det faktum att det inte är så förskräckligt länge sedan vi i Sverige gick över från ett agrarsamhälle till att bli en industrination. En i och för sig ganska kraftigt bolmande skorsten på en ort uppfattades då som ett hälsotecken. Det var något som gav sysselsättning, det gav pengar och livet pulserade kraftigare i den bygden än i andra. Vi var vid den tiden okunniga om att en del av dessa hälsotecken i form av en hög skorsten samtidigt innebar risker för miljö och kanske också för människors hälsa. Vi visste ingenting om detta då, och det är, herr talman, inte så länge sedan det trots allt var enbart positivt att möta en sådan syn. Med tiden lärde vi oss dock mera och fick veta att detta också innebar betydande negativa konsekvenser. I takt med det har samhället försökt åstadkomma det bästa skydd som kunnat uppnås. Det är enbart i det avseendet som vi har försökt peka på att det någonstans måste finnas en balanspunkt, där det i strävandena att få en ur miljösynpunkt störningsfri produktion kan uppstå en konflikt med kravet på en trygg sysselsättning i företagen och kravet på rimliga möjligheter för företagen att existera.

Jag har med detta endast velat peka på att vi har varit oroliga för att en omprövning under en tillståndsperiod – som ändå inte är längre än tio år – verkligen kan få dessa effekter och inte som vi ser det möjliggör en rimlig avskrivningstid för välmotiverade miljöskyddsanläggningar, innan man återigen måste bryta in och vidta nya åtgärder.

Herr talman! Jag har velat göra dessa kommentarer med utgångspunkt i jordbruksministrernas deklaration att det är fråga om ett förtydligande. Jag upprepar: Är det på det sättet är vår olika syn på de här tingen utomordentligt liten.

Anf. 80 SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Jag noterar att jordbruksministern började med att slå fast att när den miljöskyddslag som vi nu diskuterar antogs 1969 bedömdes den vara ett framsteg som förde fram Sverige som ett föregångsland bland världens nationer inom miljövärden. Det var naturligtvis också annan lagstiftning och andra åtgärder som vidtogs i det sammanhanget som medverkade till detta.

Jag kan utan vidare säga att vi såvitt jag ser det är överens om det mesta i det förslag som jordbruksministern har lagt fram. Förslaget följer i stort sett utredningen, och utredningen har i sin tur arbetat på basis av de direktiv som

gavs av den socialdemokratiska regeringen. Det finns emellertid punkter, som jordbruksministern själv tagit upp, där vi inte har samma uppfattning och där det kanske också finns en del frågetecken som behöver rätas ut.

När det gäller tillståndsbesluts rättskraft och den diskussion som jordbruksministern för i den frågan med moderaterna vill jag emellertid säga att jag helt stöder jordbruksministerns uppfattning. Jag förstår inte den oro som moderaterna i det här sammanhanget känner för hur förslaget skulle verka ur rättslig synpunkt.

Beträffande verksamheten i kommunerna har vi både i vår motion och i vår reservation sagt att det är mycket angeläget att kunna samordna tillsynen enligt miljöskyddslagen med den övriga tillsynsverksamhet som åläggs kommunerna genom det förslag till ny hälsoskyddslag som regeringen kommer med. Där skulle jag vilja fråga jordbruksministern om han vill medverka till att vi får den typen av samordning.

När jag ställer den frågan innebär det samtidigt ett svar till jordbruksministern. När vi kräver att bättre få reda på vilka de kommunalekonomiska konsekvenserna är, är det inte för att vi inte vill lägga den här typen av tillsyn på kommunerna, utan det är helt enkelt därför att vi förstår att orsaken till att jordbruksministern valt att göra reformen frivillig är finansieringsfrågorna. Jag tror att det är utomordentligt angeläget att vi här kan få – vilket riksdagen också begärt i annat sammanhang – en redogörelse för vad detta skulle kunna innebära ur kommunalekonomisk synpunkt, så att vi får tillfälle att diskutera hur vi skall finansiera en väl organiserad tillsynsverksamhet. Det är detta som vi i första hand är intresserade av.

När det sedan gäller AB Svensk Miljökontroll säger jordbruksministern att frågan inte är så enkel och att det är en illusion att tro att vi löser frågan om kontroll och tillsyn bättre genom att skaffa den här typen av organ som vi förordar. Vi har gjort det därför att man den vägen kanske skulle kunna ge alla kommuner och länsstyrelser större möjligheter att hålla sig med de resurser för den här typen av verksamhet som vi finner vara möjliga och angelägna. I samma andetag säger jordbruksministern att den här frågan skall utredas. Då vill jag veta: Avvisar jordbruksministern tanken på att man skulle kunna bygga upp den här typen av organ, som mer opartiskt och med bättre resurser skulle kunna bli det verkliga stöd som man kan behöva ute i kommunerna och på länsstyrelserna för att klara de här uppgifterna bra?

Beträffande preskriptionstiden måste jag säga att jag tycker att jordbruksministern blir väl mycket jurist – han är väl mån om att vi skall få en ur juridisk synpunkt logisk uppbyggnad av lagstiftningen – och att därmed preskriptionstiden skall bestämmas av ett straffmaximum. Men medger ändå inte jordbruksministern att miljöbrotten har en speciell karaktär? Jordbruksministern säger ju att det övervägande antalet grova miljöbrott ändå kommer att bedömas enligt brottsbalken, och där har man de tio åren som preskriptionstid. Men det kommer också att finnas ett antal andra brott som det kanske skulle vara angeläget att kunna gå tillbaka i tiden för att kunna bedöma. Vore det då inte rimligt – just därför att sådana brott är av en speciell karaktär, eftersom de är så svåra att rekonstruera i efterhand – att vi

för den typen av brott hade en preskriptionstid på tio år? Det är i alla fall en uppfattning som får bred uppslutning från de människor som är utomordentligt intresserade av denna typ av frågor.

Det finns alltså även på den punkten en fråga som jag skulle önska att jordbruksministern ville ge mig svar på.

Anf. 81 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Jordbruksministern berörde knappast alls de frågor som vi i vänsterpartiet kommunisterna aktualiserat i vår partimotion. Hade vi haft en moderat jordbruksminister, är det inte ens säkert att jag hade begärt ordet, men nu gjorde jag det i anledning av den terminologi som jordbruksministern använde i inledningen av sitt anförande.

Jordbruksministern och jag hade för en tid sedan ett meningsutbyte då vi i interpellationsdebatt diskuterade folks oro. Vi kom där fram till att det fanns två sorters oro: en sort, som nog var betingad av reell rädsla, och en annan sorts oro, som kunde vara politiskt grundad. Här är en analogi till det resonemang som vi förde då.

Jordbruksministern Anders Dahlgren säger att de "demokratiska" partierna – som han uttrycker sig – i stort sett är överens om det mesta av det som tillkom i propositionen om ändring i miljöskyddslagen. Det är kanske att märka ord, men är det inte en del kalla krigets terminologi att använda ett sådant ord? Jag rekommenderar honom i stället att använda uttrycket de fyra stora partierna eller kanske lika gärna utskottspartierna – eftersom vi är utestängda från utskotten. Vi har alltså inte i själva utskottet kunnat ta ställning i den här frågan om ändringar i miljöskyddslagen. Däremot har vi gjort det i en partimotion. Också den godtar i väsentliga avseenden innehållet i propositionen – även om den på vissa punkter kräver ändringar – vilket jag också sade i början på det anförande som jag höll före middagsuppehållet. Om jordbruksministern syftar på ett parti som kräver att demokratin skall utvidgas också på det ekonomiska fältet, varvid ett fåtal kan få mindre rörelseutrymme i samhället, då skall han fortsätta att använda denna terminologi, men anser han inte det rekommenderar jag honom att använda något av de andra uttryck som jag tidigare anvisade.

Sedan till en sakfråga som jordbruksministern berörde i sitt inlägg. Det gällde den kommunala tillsynen, som Svante Lundkvist också nyss var inne på. Där vill jag återigen betona vikten av att om kommunerna åtar sig tillsynen enligt den ändrade miljöskyddslag som vi nu får, så måste staten se till att den verksamheten ges ett ekonomiskt underlag från statens sida – detta för att den här reformen skall få ett reellt innehåll för kommunernas del.

Anf. 82 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag vill säga till herr Lundkvist att utredningarna får visa vad som behövs för att vi skall få den effektiva kontroll som jag vill ha och som jag fattat att också Svante Lundkvist vill ha.

Så säger Svante Lundkvist att jordbruksministern blivit för mycket av jurist. Det vill jag inte bli. Men detta har gjorts till en stor politisk fråga, inte

minst av Svante Lundkvists parti, som i den politiska debatten fört fram denna fråga. Därför tyckte jag att det var angeläget att gå igenom detta ordentligt, och då blir det naturligtvis ett visst juristspråk. Det fanns anledning att göra denna genomgång, framför allt därför att Svante Lundkvist anklagade utskottets ordförande för att vara alltför lättvindig i sin argumentering mot reservationen. Det är skälen till att jag gick igenom detta mycket noggrant.

Jag är ledsen om jag måste fortsätta med juristspråket. Men när det gäller preskriptionsfrågorna vill jag ta upp en annan väsentlig aspekt, som kanske inte har uppmärksamats tillräckligt i debatten.

Brottsbeskrivningarna för miljöbrott enligt regeringens förslag till ändring av brottsbalken, liksom brottsbeskrivningarna i miljöskyddslagen, är så utformade att ett brottsligt handlande som där beskrivs kan vara utsträckt väldigt länge i tiden. Preskriptionstiden börjar inte att löpa förrän brottet har upphört att begås. Exempel på handlande av den typen är när någon utan tillstånd bedriver miljöfarlig verksamhet. När detta brottsliga handlande uppdragas kan han alltså ställas till ansvar, oavsett hur lång tid som förflutit sedan den miljöfarliga verksamheten började.

I andra fall förutsätts att en effekt, exempelvis en miljöskada, av det här brottsliga handlandet skall ha inträffat innan preskriptionstiden börjar löpa. Så kommer det att vara i fråga om t. ex. nedgrävning av gifttunnor. I sådana fall är själva nedgrävningen brottslig och kan bestraffas innan skador av giftet har uppstått, om nu brottet mot förmodan skulle upptäckas innan läckage har börjat ske. Men om denna nedgrävning inte upptäcks förrän tunnorna om något eller några decennier börjar läcka och föroreningsskador inträffar, så har i princip ett nytt brott kommit till, och preskriptionstiden för det nya brottet skall räknas från det att skadeverkningarna inträffat.

När det gäller kommunernas övertagande av tillsynsansvaret enligt miljöskyddslagen, talas det här om resursfrågorna. Jag är tacksam över det svar som jag fick av Svante Lundkvist, nämligen att vi i princip är överens om att kommunerna skall ta detta ansvar. Jag menar att det ligger en del överdrifter i talet om resursfrågorna. Jag betonar att uppgiften har gjorts frivilligt. Men i väldigt många kommuner lägger hälsovårdsnämnderna redan i dag ned ett betydande arbete på miljöfrågorna. Jag förutsätter att detta kommer att fortsätta och att kommunerna nu ser till att hälsovårdsnämnderna också tillförs de formella tillsynsbefogenheterna enligt miljöskyddslagen. Men när det gäller kostnaderna och kravet på en kommunalekonomisk utredning har jag redan i propositionen och här i dag sagt att naturvårdsverket arbetar med ett avgiftssystem, som i princip skall innebära att kommunerna skall kunna ta ut avgift av företagen för den tillsyn som man har. I princip kommer kommunerna alltså att hållas ekonomiskt skadeslösa för denna ökande verksamhet.

Av det som Arne Andersson i Ljung anfört till stöd för sin reservation får jag det intrycket att han menar att företagen genom mitt förslag hamnat i ett i det närmaste hopplöst underläge gentemot naturvårdsverkets krav på omprövning. Så är det dock inte. Vid omprövning för ny process eller

reningsteknik skall koncessionsnämnden liksom vid all annan omprövning göra en skälighetsbedömning, där företagsintresset vägs mot miljöskyddsintresset. Som jag har uttalat i propositionen skall därvid stor vikt fästas vid kostnaderna för övergången till den nya tekniken och till den tid som behövs för övergången.

Vi har alltså anledning att utgå från att vid en förnuftig tillämpning av dessa regler även i fortsättningen de skäligen krav på planeringsutrymme och säkerhet för investeringar som kan resas från industrins sida kommer att tillgodoses. Mot denna bakgrund menar jag fortfarande att den moderata reservationen är totalt överflödigt. Det gäller allra helst sedan Arne Andersson uttalat att forna tiders okunnighet skapat många av våra nuvarande miljöproblem. Det är ju det som vi inte vill skall återupprepas.

Till Per Israelsson vill jag säga att det inte var någon ond avsikt i det jag anförde. Jag har ingen anledning att anklaga Per Israelsson för att inte ha ett levande och positivt intresse för miljöfrågorna.

Anf. 83 SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Får jag då förstå jordbruksministern så, att han delar min uppfattning att det är angeläget att den aktuella typen av tillsynsverksamhet kan komma i fråga inte bara för de kommuner som har god ekonomi, att man redovisar en sådan finansiering av verksamheten att den kan omfattas av alla kommuner och att man kan förutse att jordbruksministern på något sätt kommer att lägga fram förslag om hur detta skall gå till?

Jag fick vidare inte något svar på frågan hur det skall vara möjligt att samordna tillsynen enligt miljöskyddslagen med den övriga tillsynsverksamhet som åläggs kommunerna genom det förslag till ny hälsoskyddslag som också skall komma. Det är ett besked som jag också skulle vilja ha.

Jag fattade jordbruksministern så, att han nu inte avvisar den av oss framförda tanken på AB Svensk Miljökontroll utan menade att man efter utredning får se om detta är en tänkbar möjlighet. Vi skulle önska att riksdagen på den punkten gav jordbruksministern råg i ryggen genom att uttala sig till förmån för ett sådant organ.

När det sedan gäller preskriptionstiden anklagade jag inte jordbruksministern för att använda juristspråk – det må vara att man om man skall tala om lagstiftning måste begagna juristspråk. Vad jag anklagade honom för var att han drar slutsatser som kanske närmare motsvarar vad en jurist tycker att man skall göra ur tekniska synpunkter än vad en politiker borde göra från utgångspunkten att bäst gagna det syfte vi vill tillgodose.

Jag förstår fortfarande inte varför jordbruksministern inte kan medge att miljöbrotten har en speciell karaktär, med tanke på möjligheterna att komma åt dem och att bevaka dem, och att det därför vore motiverat att ha den längre preskriptionstid som vi har föreslagit. Märk väl att jordbruksministern, när han nu försöker förklara att det ändå finns möjlighet att komma åt de här problemen, själv anser att det i de flesta fall räcker med fem års preskriptionstid för de lindriga miljöbrotten. Det är på den här punkten som

jag tycker att jordbruksministern borde kunna medge att miljöbrott har en annan karaktär än övriga brott. Man borde med bortseende från vad som tekniskt kan vara intressant ur juridisk synpunkt betrakta miljöbrotten så, att man införde den längre preskriptionstiden för alla sådana brott.

Anf. 84 ARNE ANDERSSON i I.jung (m):

Herr talman! Jag hade inte väntat mig att jordbruksministern skulle säga att den reservation som vi å moderata samlingspartiets vägnar har fogat till betänkandet var bra och välbehövlig. Men när jordbruksministern nu uttryckte som sin mening att den var onödig vill jag gärna säga att jag sätter stort värde på den starka betoning som jordbruksministern i sin argumentering gav den skälighetsprövning och den prövning av kostnadsaspekten som skall göras i samband med omprövningsbeslut. Den markeringen sätter vi utomordentligt stort värde på. Om vår reservation enligt jordbruksministerns sätt att bedöma den inte har haft någon annan funktion än att locka jordbruksministern till detta betygande, vill jag säga att det ändå är värdefullt. Det är precis den bedömningen av företagets möjligheter att kostnadsmässigt klara nya påkommande krav som vi har velat fästa uppmärksamheten på. Därför sätter jag utomordentligt stort värde på jordbruksministerns betygande i detta avseende och tycker att vår reservation kanske rent av har varit nyttig.

Anf. 85 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Om reservationen har fyllt sin uppgift, är det min förhoppning att den inte kommer till omröstning i kammaren.

Till Svante Lundkvist vill jag säga att det naturligtvis är angeläget att alla kommuner får denna tillsynsverksamhet – det är självklart. Att vi gjort det kommunala övertagandet av tillsynsansvaret frivilligt är ju beroende på den ekonomiska situationen. Därför är det angeläget att vi under nästa år får fram det avgiftssystem som skall göra det möjligt för alla kommuner att kunna åta sig tillsynen. Naturvårdsverket arbetar mycket intensivt för att få fram ett förslag i det här avseendet. När det förslaget läggs fram kommer det, om det är användbart, vilket jag hoppas, självfallet att redovisas för riksdagen. Då kan vi fortsätta den här debatten och se i vad mån förslaget räcker till för kommunerna.

När det gäller preskriptionstiden sade jag i mitt inledningsanförande att enda skillnaden mellan regeringens förslag och reservanternas förslag är att preskriptionstiden enligt socialdemokraternas förslag blir tio år för de lindrigaste överträdelserna. Det är enligt min och andras bedömning en orimligt lång preskriptionstid för de lindriga brotten. De grova brotten har ju enligt propositionens förslag den längre preskriptionstiden. En så lång preskriptionstid som tio år för lindriga brott finns det inte någon motsvarighet till på något annat lagstiftningsområde. Min fråga till Svante Lundkvist blir: Om man inte på något annat lagstiftningsområde har så lång preskriptionstid för lindriga brott, hur motiverar då Svante Lundkvist att man skall ha det på det här området?

När det gäller frågan om det bolag som skulle bildas för att klara tillsyns- och kontrollverksamheten vill jag säga att jag inte avvisar någonting som ännu inte har utretts. Den här frågan skall utredas, och möjlighet finns ju att då pröva det förslag som socialdemokraterna lagt fram. Vad utredningen kommer fram till vet man ingenting om förrän dess arbete är klart. Namnet på det här bolaget, om inte annat, är ju snyggt.

Anf. 86 SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Jag vill bara ställa några ytterligare kompletterande frågor.

Får jag fatta jordbruksministern så att frågan om AB Svensk Miljökontroll också är under utredning? Jag fick nästan det intrycket att jordbruksministern menar att den frågan ryms inom ramen för en utredning om tillsynsverksamheten över huvud taget. Det vore i så fall ett framsteg, och det vore intressant att få veta någonting om detta.

När det gäller kommunerna fick jag fortfarande inget svar på frågan om samordningen mellan tillsynen enligt miljöskyddslagen och den övriga tillsynsverksamhet som åläggs kommunerna genom det förslag till ny hälsoskyddslag som är aviserat.

Jordbruksministern efterlyste motiven till att man skulle ha längre preskriptionstid just för miljöbrotten. I vår motion, i vår reservation, i mitt första inlägg här i kammaren och i mitt andra inlägg här i kammaren har redovisats att vi anser att detta är en speciell typ av brott. På grund av svårigheten att komma åt brotten – det kan gå långa tider innan man över huvud taget kan uppdaga dem – anser vi att den längre preskriptionstiden borde gälla även för de brott som skall hanteras via miljöskyddslagen.

Anf. 87 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag trodde att kammaren hade uppfattat att jag har sagt att det är så viktigt att få mät- och kontrollverksamheten effektiv att denna verksamhet skall utredas. Det kommer att ske inom den allra närmaste tiden. Då får naturligtvis den fråga det här gäller, liksom andra frågor, prövas i det sammanhanget.

När det gäller preskriptionstidens längd är det bara att konstatera att vi fortfarande har olika uppfattningar – och att frågan i sig är mycket liten. Vad som skiljer oss är bara att socialdemokraterna vill ha tio års preskriptionstid för lindriga eller ringa miljöbrott, medan regeringen har sagt att vi skall ha tio års preskriptionstid för grova miljöbrott. Det socialdemokratiska kravet skiljer sig från all annan lagstiftning av detta slag. Just på miljöområdet vill man alltså ha tio års preskriptionstid för lindriga eller ringa brott.

Mom. 1 b–d (förprövningsförfarandet m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 307 röster mot 16 för motion 1954 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 2 (tillståndsbesluts rättskraft)

Utskottets hemställan bifölls med 254 röster mot 69 för reservation 1 av Arne Andersson i Ljung m. fl.

Mom. 4 a (besvärsrätten)

I en förberedande votering biträdde reservation 2 av Torkel Lindahl och Kerstin Sandborg med 41 röster mot 17 för motion 1954 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 264 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 272 röster mot 35 för reservation 2 av Torkel Lindahl och Kerstin Sandborg. 16 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 5 b och c (tillsynssystemet m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 161 för reservation 3 av Svante Lundkvist m. fl.

Mom. 5 d och e (statligt stöd till vissa kommuner m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 307 röster mot 16 för motion 1954 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 6 (kostnaderna för tillsyn och kontroll)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 161 för reservation 4 av Svante Lundkvist m. fl.

Mom. 7 a (ändring i 45 § miljöskyddslagen)

Utskottets hemställan bifölls med 307 röster mot 16 för motion 1954 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 7 b (preskriptionstiden för brott enligt miljöskyddslagen)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 161 för reservation 5 av Svante Lundkvist m. fl.

Mom. 9 (beräkningen av miljöskyddsavgiften)

Utskottets hemställan bifölls med 307 röster mot 16 för motion 1954 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 10 (skadestånd)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 161 för reservation 6 av Svante Lundkvist m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

2 § Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande

1980/81:24 om riktlinjer för energipolitiken, såvitt avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde (prop. 1980/81:90)

Utskottets hemställan bifölls.

3 § Branschregister och etableringskontroll inom vissa branscher

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1980/81:39 om branschregister och etableringskontroll inom vissa branscher, m. m.

Anf. 88 ANDRE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för punkterna 1 och 2. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande båda punkterna i betänkandet.

Anf. 89 SIVERT ANDERSSON (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlas såväl det återförvisade ärendet NU 1980/81:2 som sex nya motioner som inlämnats under den allmänna motionstiden.

Vad gäller punkten 1, det återförvisade ärendet, vill jag erinra om den debatt som fördes den 21 januari. Jag vill också påminna om att riksdagen i den första frågan, den om branschregister för bilverkstäder, redan har bifallit motionskravet. Omröstningsreglerna är dock sådana att ett senare återförvisningsbeslut i voteringen om samma betänkande gjort att proceduren nu måste göras om.

Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen vid punkt 1, samtliga moment.

I reservationen vid punkt 2 tas de regler som gäller vid handel med drycker upp. Denna reservation är en uppföljning av den uppfattning som fördes fram i näringsutskottets betänkande nr 2.

Nu har det inträffat att två folkpartiledamöter lämnat in en motion som har samma syfte. Den socialdemokratiska reservationen stödjer denna folkpartimotion. Vi framhåller åter att det finns anledning att se allvarligt på förekomsten av oegentligheter och missförhållanden inom restaurangbranschen. Vi har noterat att man inom myndigheter, fack- och branschorganisationer arbetar på att begränsa möjligheterna till fiffel inom denna bransch. Men de åtgärder som aviserats anser vi otillräckliga, särskilt som förfaranden av denna art faktiskt ifrågasatts i samband med att de prövats bl. a. i Stockholm.

Vi anser det självklart att det skall vara möjligt att kontrollera hur en restaurangägare sköter sina åligganden och att låta detta påverka tillståndsgivningen.

Sammanfattningsvis bör det konstateras att dessa betänkanden kommit till

därför att svartjobberiet och den ekonomiska brottsligheten tar allt allvarligare proportioner.

Vi vet också att det här är fråga om verksamheter som dels drar undan skatter från samhället, dels genom sina lägre kostnader – på grund av fiflet – slår ut de företag som arbetar inom lagens rāmärken.

Bakom många av de företag som motionskraven nu riktar sig mot finns tyvärr också grov organiserad brottslighet.

Ingen tror att de åtgärder som föreslås i reservationen i sig kommer att lösa samhällets svårigheter med den organiserade brottsligheten, men alla åtgärder som kan sättas in mot denna verksamhet måste användas.

Herr talman! Jag yrkar bifall även till den socialdemokratiska reservationen vid punkt 2.

Anf. 90 KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Jag finner ingen anledning att ta upp en ny debatt i denna fråga. Vpk-motionen behandlades den 21 januari i år, och den uppfattning vi då redovisade står kvar.

Jag vill emellertid gärna tillägga att de entreprenadföretag som det här gäller inte har blivit seriösare. Tvärtom visar undersökningar att allt fler entreprenörer struntar i både lagar och avtal. I Stockholms kommun har Kommunals avdelning 1 tillsammans med SKTF gjort en stickprovsundersökning bland 383 entreprenörer i Stockholm. Undersökningen visade att mindre än hälften klarade sig utan anmärkningar. 30 % av företagen hade skatteskulder på 10,1 miljoner. 40 % hade ingen arbetsmarknadsförsäkring för sina anställda, och 9 % fanns inte i momsregistret.

Enbart Stockholms kommun anlitar ca 3 000 entreprenörer och gör affärer med det privata näringslivet för 4 miljarder kronor varje år. Det kan enligt vår mening inte vara godtagbart eller försvarbart att statliga och landstingskommunala myndigheter anlitar företag som på ett så uppenbart sätt nonchalerar lagar och gällande avtal.

Med detta yrkar jag bifall till den socialdemokratiska reservationen om etableringskontroll och till yrkande 2 i vpk-motionen 1979/80:719.

Anf. 91 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande 39 finns fem socialdemokratiska reservationer. Fyra av dessa har behandlats i den debatt om näringsutskottets betänkande 2 som fördes i kammaren den 21 januari. Jag ber att i denna del få hänvisa till den debatten.

Den femte reservationen berör en form av frisedel från skattemyndigheter för tillstånd till någon form av spritservering. Jag vill bara göra kammaren uppmärksam på att utskottsmajoriteten har velat att regeringen skall följa den pågående utvecklingen med uppmärksamhet. Jag vill även påpeka att det sker en betydande grad av självsanering inom branschen som vi ser som mycket positiv. Vi måste även vara medvetna om att det överväldigande antalet företagare även inom den utpekade hotell- och restaurangbranschen är hederliga medborgare som driver seriöst företagande.

Onsdagen den
29 april 1981

*Branschregister
och etablerings-
kontroll inom
vissa branscher*

Vi vill ha en viss kontroll, och vi vill skärpa den bl. a. genom den form av arbetsgivarregister som regeringen har aviserat att den skall lägga fram förslag om denna vår. Vi vill avvakta och se vad detta arbetsgivarregister och den självsanering inom branschen som i dag pågår kommer att leda till för resultat.

Vi är helt eniga om att vi skall bekämpa den ekonomiska brottsligheten, men vi får för den skull icke förhindra eller allvarligt försvåra nyföretagande eller småföretagande, ty det kan komma att skada den svenska ekonomin och näringsfriheten högst allvarligt. Jag tror att vårt syfte är detsamma, oavsett om vi är på majoritets- eller reservationslinjen. Men vi inom majoriteten vill lita litet mer till självsaneringen och de åtgärder som regeringen redan har aviserat, innan vi vidtar ytterligare åtgärder.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till hemställan i näringsutskottets betänkande 39.

Anf. 92 SVEN ANDERSSON (fp):

Herr talman! Jag är motionär och har deltagit i behandlingen av ärendet i utskottet, och jag beklagar att vi inte kom överens och fick ett enhälligt utskottsbetänkande. Det skiljer väldigt litet mellan våra uppfattningar, som Per Westerberg sade i sitt anförande. Men jag har exakt samma uppfattning som Sivert Andersson och många andra framfört, nämligen att sådana illojala arbetsmetoder som skattefusk, systematiska konkurser och bristande inbetalning av arbetsgivaravgifter inte skall få användas som konkurrensmedel och inte heller skall tolereras av samhället, utan det fordras en reaktion.

Skillnaden mellan utskottsmajoritetens och reservanternas skrivningar gäller arbetet inom myndigheter, branschorganisationer och fackliga organisationer i syfte att nå en sund utveckling av restaurangbranschen. Vi i utskottsmajoriteten säger att regeringen uppmärksamst måste följa detta arbete, och om man inte kan lösa problemen måste ytterligare åtgärder vidtas från samhällets sida. Vi är alla överens om att vi måste komma till rätta med detta systematiska ruffel. Och om vi inte klarar det genom de åtgärder som man försöker vidta inom branschen, facket och myndigheterna på länsplanet, som är ansvariga för tillståndsgivningen när det gäller alkoholhaltiga drycker, kommer jag igen – om jag finns i denna kammare – och yrkar på åtgärder.

Anf. 93 SIVERT ANDERSSON (s):

Herr talman! Det är glädjande att höra att Sven Andersson tycks ha samma uppfattning som vi som har undertecknat reservationen. Om han nu har det vore det bra om Sven Andersson också gav uttryck för det vid rösthandlingen. Det här är faktiskt inte något nytt problem, utan det har diskuterats ganska länge. Åtgärder har vidtagits från såväl bransch- som de fackliga organisationerna i syfte att stävja det missbruk som förekommer inom branschen. Det är ingen tillfällighet att den här branschen särskilt har varit föremål för intresse från olika håll.

Det finns alltså möjlighet för Sven Andersson att nu, genom att följa upp sin egen motion, se till att det händer någonting och det ganska snart. Jag tror att det skulle vara utomordentligt värdefullt för det saneringsarbete som förekommer när det gäller den här typen av verksamhet. Om man ingriper mot en bransch av den här typen kommer det sannolikt att få effekter långt utanför den, eftersom de här företagen naturligtvis observerar vilka åtgärder samhället är berett att sätta in. De noterar detta och kan alltså inte fortsätta på det sätt som hittills har skett. Vi har alltså all anledning att se till att någonting blir gjort nu.

Anf. 94 SVEN ANDERSSON (fp):

Herr talman! Jag är överens med Sivert Andersson i de principiella frågorna när det gäller de här skojarföretagen. Våra åsikter skiljer sig inte speciellt mycket. Reservanterna vill att det omedelbart skall bli en ändring i lagen om handeln med drycker, och vi säger att det hela bör övervakas och att regeringen får återkomma om det hela inte klaras av genom övervakning. Vi vill alltså ge regeringen till känna vad utskottet anfört och vi vill att regeringen sedan skall följa utvecklingen. Även om reservationen skulle vinna blir det ju ett tillkännagivande till regeringen.

Låt mig läsa innantill vad jag och Hans Petersson i Röstånga på denna punkt anför i vår motion:

”Om detta bör ske genom ett tillägg till nuvarande föreskrifter i Lagen om handeln med drycker eller på annat sätt bör övervägas av regeringen” – och det har den möjlighet att göra nu. Jag tycker att vi är tämligen överens, fastän reservanterna vill gå litet längre i första omgången än vi vill göra. Vi vill att regeringen skall följa frågan, följa upp vad branschorganisationerna, facket och de centrala och lokala myndigheterna gör. Får man inte ordning på det hela får regeringen återkomma.

Anf. 95 SIVERT ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag vill bara säga till Sven Andersson att ingenting har ändrats i detta avseende under den tid som har gått sedan motionen lämnades in till dess vi i dag behandlar betänkandet.

Punkt 1

Mom. 1 (branschregister för bilverkstäder)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 161 för reservationen vid punkt 1 av Ingvar Svanberg m. fl. i motsvarande del.

Mom. 2 (branschregister över näringsidkare inom byggbranschen, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 161 för reservationen vid punkt 1 av Ingvar Svanberg m. fl. i motsvarande del.

Onsdagen den
29 april 1981

*Vissa frågor om
hemslöjden*

Mom. 3 (etableringskontroll inom hotell- och restaurangbranschen)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 161 för reservationen vid punkt 1 av Ingvar Svanberg m. fl. i motsvarande del.

Mom. 4 (etableringskontroll för städbolag)

Vid votering genom rösträkning avgavs 161 röster för utskottets hemställan och 161 röster för reservationen vid punkt 1 av Ingvar Svanberg m. fl. i motsvarande del.

Då ärendet i denna del tidigare varit återförvisat till utskottet, skulle mom. 4 nu avgöras omedelbart genom lottning.

Sedan andre vice talmannen lagt ned en ja-sedel och en nej-sedel i rösturnan drog Kerstin Ekman (fp) nej-sedeln. Kammaren hade alltså fattat beslut i enlighet med nej-propositionen och bifallit reservationen vid punkt 1 av Ingvar Svanberg m. fl. i motsvarande del.

Mom. 5 (offentliga myndigheters utnyttjande av entreprenörer för städning)

Utskottets hemställan bifölls med 307 röster mot 17 för motion 1979/80:719 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Punkt 2

Mom. 1 och 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3 (åtgärder i anslutning till lagen om handel med drycker)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 161 för reservationen vid punkt 2 av Ingvar Svanberg m. fl.

4 § Vissa frågor om hemslöjden

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1980/81:42 om vissa frågor om hemslöjden (prop. 1980/81:87).

Anf. 96 INGEGÄRD OSKARSSON (c):

Herr talman! Det betänkande, NU 1980/81:42, som kammaren nu skall behandla, är ett enigt utskottsbetänkande, men det finns ändå anledning för mig att med några ord kommentera detsamma.

Betänkandet behandlar vissa frågor om hemslöjden och är ett resultat av den utredning som tillsattes 1977 för att göra en översyn av gällande riktlinjer för det statliga stödet till hemslöjden. Utredaren, Anna Eliasson, överlämnade i november 1979 betänkandet SOU 1979:77. Hemslöjd – kulturarbete, produktion, sysselsättning. Utredaren föreslog ett ökat samhällsstöd.

Genom proposition 1980/81:87 föreslås också ett utökat stöd för den verksamhet som bedrivs inom hemslöjdens olika verksamhetsområden. Jämfört med andra frågor som riksdagen har att ta ställning till är denna

kanske av liten betydelse för kammarens ledamöter, men för många människor som arbetar med hemslöjd har den stor betydelse.

Den svenska hemslöjden har djupa rötter i vår historia och tradition. Genom generationers arbete har man bevarat både denna tradition och handens kunnande för framtiden. Detta har skett genom ett omfattande arbete av slöjdare, anställda inom hemslöjden och hemslöjdsintresserade både inom och utom hemslöjdens organisation.

I propositionen betonar industriministern att "hemslöjden har stor betydelse från ekonomisk, kulturell och social synpunkt" och att det är "ett samhällsintresse att trygga hemslöjdens existens och utvecklingsmöjligheter".

För många människor utgör arbetet med hemslöjd den enda inkomstmöjligheten eller ger ett nödvändigt tillskott i ekonomin. Hemslöjdsarbete är därmed även en viktig sysselsättningsfråga, speciellt för människor som bor i glesbygd eller av olika orsaker är bundna till hemmet med sitt arbete.

Industriministern framhåller också i propositionen betydelsen av att stödet inte medför sådana förändringar i verksamhetens karaktär som strider mot definitionen på hemslöjd. Vidare framhåller han att slöjddandet bör ligga på små produktionsenheter, ofta enstaka personer med kunskap om hela tillverkningsprocessen, och ha betydande inslag av manuellt arbete. Som jag ser det lägger detta uttalande ett stort ansvar både på den nybildade hemslöjdsnämnden och på den organiserade hemslöjdsrörelsen att arbeta för en utveckling av hemslöjden i dess rätta form.

Genom beslutet i dag sker förändringar som gäller både det centrala myndighetsansvaret och hemslöjdsorganisationerna. Hemslöjdsnämnden, som tidigare har varit ett rådgivande organ till industriverket, ombildas och blir ett självständigt och beslutande organ, nämnden för hemslöjdsfrågor. Nämnden disponerar de medel som riksdagen anvisar för verksamheten. Många frågor som inte kan klaras av nu, bl. a. på grund av det statsfinansiella läget, läggs över på nämnden för att den skall bevaka dem och arbeta för att problemen skall kunna lösas i framtiden. Detta betonas både i propositionen och i utskottets betänkande. Det blir ett viktigt arbete för nämnden utöver dess ordinarie arbete.

Utredningen föreslår en utökning av hemslöjdskonsulenttjänsterna till två i varje län. Detta har inte varit möjligt att genomföra nu på grund av den kostnadsökning som det skulle medföra. Men industriministern betonar vikten av att man i framtiden kan bygga ut verksamheten, så att varje län får en konsulent med inriktning på hård slöjd och en konsulent med inriktning på mjuk slöjd. Detta är en av de uppgifter som nämnden för hemslöjdsfrågor skall arbeta med. Andra uppgifter som läggs på nämnden är att arbeta för en bättre anpassad utbildning som kan tillgodose hemslöjdens behov och att bevaka att vi i framtiden kan ha kvar både kunskap och en viss möjlighet till inhemsk produktion av lin och ull. Dessa frågor nämner jag särskilt, eftersom de har tagits upp i två motioner, 1980/81:1941 och 1980/81:1942, som har väckts med anledning av propositionen.

Nämnden får utöver vad jag har nämnt många andra uppgifter för att

Onsdagen den
29 april 1981

*Utbyggnad av
vattenkraft*

kunna uppfylla de intentioner som ges i propositionen. Även Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund, SHR, får genom beslutet ett ökat statligt stöd för att kunna fullgöra sin viktiga uppgift att främja svensk hemslöjd och dess utveckling. Även andra slöjdorganisationer kan erhålla bidrag för projekt och verksamhet av betydelse för hemslöjdens utveckling.

För oss i centerpartiet har arbetet med att främja och bevara den svenska hemslöjden alltid ingått som en betydelsefull del, och vi ser positivt på det beslut som riksdagen nu skall fatta.

Även den organiserade hemslöjdsrörelsen har i dag anledning att glädja sig åt den förändring och förstärkning som nu sker. Det ger en fastare organisation och en bredare bas i det framtida arbetet.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än utskottets.

Utskottets hemställan bifölls.

5 § Utbyggnad av vattenkraft

Föredrogs civilutskottets betänkande 1980/81:31 om riktlinjer i den fysiska riksplaneringen för utbyggnad av vattenkraft, m. m. (prop. 1980/81:90).

Anf. 97 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Civilutskottets betänkande 1980/81:31 behandlar riktlinjerna i den fysiska riksplaneringen för utbyggnad av vattenkraft, m. m. Till betänkandet har fogats en socialdemokratisk reservation, och jag vill inledningsvis yrka bifall till denna.

Reservationen behandlar en viss älvsträcka, som vi t. v. vill ha undantagen från utbyggnad. Reservationen speglar samtidigt den socialdemokratiska riksdagsgruppens principiella ställningstagande till framtida vattenkraftsutbyggnader. Den här frågan har ägnats betydande intresse i den socialdemokratiska riksdagsgruppen, och allteftersom åren går vinner vår linje ökad förståelse ute i landet. Vi står kvar vid partiets tidigare ställningstagande. Vi anser att de mindre vattendragen t. v. bör undantas, och det av många skäl.

Herr talman! För det första anser vi att en utbyggnad av dessa s. k. närvattendrag oftast innebär oacceptabelt stora ingrepp ur miljösynpunkt. För det andra ger den alltför små tillskott av elektrisk kraft – utbyggnaderna har varken var för sig eller ens tillsammans någon avgörande betydelse för landets framtida energiförsörjning. För det tredje växer kravet från lokala opinioner på olika håll.

Vi socialdemokrater har under många år vidhållit vår principiella ståndpunkt i dessa frågor. Närvattendragen bör inte i onödan offras, utan största restriktivitet bör gälla i fråga om dessa s. k. närfrekventa rekreationsområden. Låt bli att göra ur kraftsynpunkt relativt betydelselösa ingrepp i

miljön, som upplevs som ytterst kränkande för den berörda ortsbefolkningen!

På regeringens bord ligger en rad aktuella ansökningar från kraftverksintressenter, som vill bygga ut många närvattendrag på skilda håll i landet. Dispensgivningen är svår att överblicka, och man kan förmoda att eventuella dispenser drabbar bygder och regioner på ett olyckligt sätt. Var går gränsen mellan antalet producerade kilowatt och miljöns bevarande? Vem inom regeringskansliet är kompetent att avgöra denna gränsdragning? Inom regeringen bereds f. n. en rad aktuella ansökningar. Vi inom den socialdemokratiska gruppen litat inte på att jordbruksminister Anders Dahlgren och hans medarbetare besitter den rätta kompetensen eller väger in alla komponenter när det gäller framtida dispensärenden. Riksdagen bör ges tillfälle att i ett samlat grepp behandla frågan i dess helhet.

Herr talman! Man kan förstå den oro som många känner ute i landet. Man frågar sig: Vilket dispensärende tänker regeringen nu behandla – är det vår tur nästa gång? Detta är en realistisk bild av vad många människor ute i landet känner. Är det i dag männe Värmlands, Jämtlands eller Hälsinglands tur, eller vilken landsända kan det nu gälla? Enligt majoritetsskrivningen är det regeringen som har att avgöra frågan, bakom slutna dörrar.

Herr talman! Det är mot bakgrund av den förda debatten som vår reservation är skriven. Vi menar att regeringen bör besinna sitt ansvar och återkomma till riksdagen med en förnyad, samlad prövning av riktlinjerna i den del som berör vattenkraften. I avvaktan på nämnda prövning bör regeringen inte medge utbyggnad i något enda fall. I konsekvens därmed bör riksdagen i dag besluta att Strängsforsen, dvs. älvsträckan Kärrbäckstrand-Höljes, t. v. skall undantas från utbyggnad.

Herr talman! Jag är övertygad om att man, om majoriteten följer vårt recept, på skilda håll ute i landet i betydligt högre grad kommer att acceptera den tingens ordning som så småningom beslutas. Jag beklagar att man inte accepterar vår ståndpunkt och att den borgerliga majoriteten och regeringen av prestigeskäl avvisar vårt förslag.

Herr talman! Den aktuella älvsträckan Kärrbäckstrand-Höljes med Strängsforsen är en gammal stötesten, som återspeglats i många riksdagsprotokoll. Vid tidigare debatter och voteringar har den borgerliga majoriteten gått emot s-reservationerna i denna del. I civilutskottet är – tyvärr, skulle jag vilja säga – styrkeförhållandena desamma som vid tidigare behandlingar. Vad säger då utskottets majoritet? Jag citerar:

”Tillåtligheten av en utbyggnad av Strängsforsen behandlas av regeringen. Ärendet vilar f. n. i avvaktan på kompletterande utredningar från sökandens sida. I övrigt har inte några nya och hittills inte prövade skäl anförts. Utskottet har därför inte anledning att gå ifrån sin tidigare ståndpunkt, nämligen att tillåtligheten av en utbyggnad – – får avgöras av regeringen. Utskottet avstyrker sålunda motionsyrkandet.”

Herr talman! Då återstår endast att förlita sig på att någon eller några som bor och verkar i dessa trakter och som finns på den borgerliga kanten, i dag gör oss sällskap och röstar för s-reservationen. Exempelvis Bertil Jonasson.

Nr 127

Onsdagen den
29 april 1981

*Utbyggnad av
vattenkraft*

Onsdagen den
29 april 1981

*Utbyggnad av
vattenkraft*

som kommer från Ekshärad, är bosatt rätt nära Strängsforsen och inte kan ha undgått att möta hemmaopinionen. Vad säger då denna? Torsby kommun har enhälligt sagt nej till Strängsforsens utbyggnad, länsstyrelsen likaså, och en rad instanser har samma grundinställning. I dag har Bertil Jonasson och de övriga borgerliga ledamöterna på Värmlandsbänken chansen att säga nej och t. v. undanta den omstridda älvsträckan i Klarälven i Värmlands län. Lyssna och lär! brukar en del säga. Här finns chansen. I detta fall kostar det inte heller några pengar. Man kan alltså inte gömma sig bakom det svåra finansiella läget i landet.

Herr talman! Vi har i s-reservationen mera utförligt redogjort för vårt ställningstagande, och av den framgår klart var vi står i denna fråga. Med tillämpning av detta synsätt bör riksdagen i dag ge regeringen till känna att den aktuella älvsträckan Kärrbäckstrand-Höljes t. v. skall undantas från utbyggnad.

Herr talman! Med denna motivering yrkar jag bifall till reservationen vid civilutskottets betänkande 1980/81:31.

Anf. 98 RAUI. BLÜCHER (vpk):

Herr talman! Kampen för bevarande av Strängsforsen i Klarälven i Värmland går vidare. Motståndet i Värmland mot Uddeholmsbolagets utbyggnadsplaner har hållit i sig genom åren och har fått ett allt bredare stöd och ett allt klarare gensvar även hos regionala och lokala organ.

Skälen för att undanta älvsträckan Kärrbäckstrand-Höljes är starka nog i den form de redan gång på gång har framförts. Nu säger emellertid utskottets borgerliga majoritet att det inte har anförts några nya och hittills inte prövade skäl. Jag skall här bidra med åtminstone *ett* sådant nytt skäl, som hittills inte har framförts i debatten om Strängsforsen.

Det har nämligen kommit fram att regleringsgraden för den tilltänkta utbyggnaden skulle bli bara 9 %. Det är en extremt låg regleringsgrad, som skulle göra tillskottet från Strängsforsen ganska värdelöst i dagens läge. Den låga regleringsgraden medför att kraften bara kan utnyttjas under sommaren.

Det skulle bl. a. kunna få den följd att de värmländska industriarbetare som skulle utnyttja Uddeholmsbolagets nya vattenkraftstillskott från Strängsforsen skulle komma att tvingas ta ut sina semestrar under våren eller hösten. Detta är vad följderna har blivit av likartade, till sommarveckorna begränsade möjligheter att utnyttja företagets vattenkraft som gäller för Holmens bruk i Hallstavik. Där har industriarbetarna tvingats förlägga semestern till våren, med de följderna det bl. a. får för familjer med barn i skolan. Det skulle vara en onödig uppoffring, om den nu också skulle tvingas fram för de värmländska industriarbetarna.

Vi har ju, herr talman, faktiskt dessutom fått ett överskott av elkraft, ett överskott som den svenska industrin inte på långt när kan utnyttja under överskådlig tid. Det är ju inte heller så att den värmländska industrin i dag sjuder av ökad produktion och nya fabriker. Det är dess värre tvärtom, men det är trots allt ett argument som talar emot angelägenheten av en

vattenkraftsutbyggnad. Att vi har ett elkraftsöverskott i Sverige är ju också ett nytt och hittills inte prövat skäl, även om det framfördes i vpk-motionen 219 om en utredning om bevarandevärdena i de större vattendragen i södra Sverige. Men det är förstås ett skäl som faller utanför ramen för de skäl som t. o. m. de centerpartistiska utskottsledamöterna anser det mödan värt att pröva i det här ärendet.

Det är däremot svårare att förstå hur majoriteten i detta riksdagens utskott kan fortsätta att hävda att frågan om utbyggnad av Strängsforsen skall avgöras av regeringen.

Herr talman! Har vi inte sett tillräckligt de allra senaste dagarna av hur politiken flyttas utanför den här kammaren och till statsrådskorridoren vid foajén? Kan vi verkligen överlåta frågor av denna räckvidd för hela den berörda befolkningen åt en regering som har övergått till att sparka boll med sin svårtolkade regeringsdeklaration?

Strängsforsen måste räddas undan utbyggnadsplanerna. Det kräver befolkningen i norra Klarälvsdalen. Här måste riksdagens politiker få en möjlighet att göra det som utskottsmajoriteten inte vill göra, nämligen ta sakskalet under ett förnyat och samvetsgrant övervägande. Strängsforsen klassificerades med "högsta möjliga bevarandevärde" i den Sehlstedtska utredningen. Vattendomstolen har visserligen ansett företaget vara tillåtligt med de åtgärder som Uddeholm har åtagit sig, men det var ett särdeles ovanligt bolagstillvänt beslut av vattendomstolen, ett beslut som avviker från den vanliga tillämpningen av vattenlagen. En utbyggnad skulle bli av ringa värde för elkraftsförsörjningen. Sverige har dessutom redan problem med ett överskott på elkraft. Detta kommer bl. a. till synes i att kraftbolagen i dag går ut och erbjuder rabatter på 40 % för att bli av med sitt överskott av elkraft.

De tidigare framförda argumenten mot utbyggnadsplanen tar den borgerliga majoriteten med en klackspark. Kraftverksbygget skulle innebära att en 9 km lång dämning skulle bildas mellan Kärrbackstrand och Höljes. 80 hektar mark skulle sättas under vatten, och inom det området finns 15 fastigheter med boningshus och ett antal fritidshus. En annan följd av en utbyggnad skulle bli att ett av Europas bästa vatten för harrfiske skulle försvinna. Ingreppet i naturen skulle föra med sig ökad dimbildning i området till förfång för de människor som bor i trakten och till skada för jordbruket. Det kortsiktiga målet att tjäna pengar på en elkraft som vi redan har för mycket av kräver en alldeles för stor tribut av både naturen och människorna runt Strängsforsen. Hur man än skulle kunna tala sig varm för varje enskilt tillskott av arbetstillfällen i Värmlands län i dag, så är tillskottet under en begränsad anläggningstid inte värt de stora offer som utbyggnaden skulle innebära.

Ansträngningarna att skaffa fram arbeten i norra Värmland må i stället inriktas på naturliga och varaktiga försörjningskällor i området som träindustri, röjning av lövsly i stället för giftbesprutningar, ökad röjning och gallring i skogen, stöd till småskaligt jordbruk med tillskott av förnyelse, försöksverksamhet med fårskötsel, trädgårdsodling, konserveringsindustri

och fryshus för skogens bär, och en växande turism. Inte minst för turismens utveckling, med de tillskott i försörjningskällor som den ger nordvärlänningarna, bör Strängsforsen undantas från utbyggnad.

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse att den socialdemokratiska reservationen till detta betänkande tillgodosår kravet i vpk-motionen 1986 om att riksdagen i dag skall besluta att Strängsforsen skall undantas från slutlig prövning enligt vattenlagen. Ett sådant riksdagsbeslut i kväll skulle glädja många människor i Värmland.

Det skulle vara ännu mer tillfredsställande om partilojaliteten i denna fråga kunde undantas de värmländska borgerliga ledamöterna, som Magnus Persson redan tidigare påpekade. Ett beslut i enlighet med reservationen kostar som sagt icke den borgerliga regeringens budget ett enda öre. Här är det fråga om andra värden. I de flesta andra politiska frågor som får ekonomiska följder eller är ideologiskt viktiga tar det sig som regel patetiskt att vädja om gemensamt röstande för det egna länets bästa. Oenigheten om vad som är länets bästa är oftast alltför väl motiverad av övergripande skäl för att en sådan vädjan skall te sig meningsfull. Men i denna fråga borde vi kunna ställa upp. I varje fall borde de värmländska centerpartisterna kunna ställa upp med tanke på det förtroende de tidigare har byggt upp bland de människor som vill bevara naturvärden och en levande bygd.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen och i övrigt i tillämpliga delar till vpk-motionerna.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 99 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag vill anföra några synpunkter när det gäller vpk-motionerna 219, 636 och 1986 – som helt eller delvis behandlas i förevarande betänkande – och göra några kommentarer till civilutskottets betänkande och hemställan.

Motionsförslaget om en utredning av bevarandevärdena i de större vattendragen i södra Sverige har liksom vid tidigare tillfällen fått en positiv behandling i ord. Man uttrycker från utskottet stor förståelse för uppfattningen att ett samordnat utredningsmaterial skulle vara värdefullt för kommande bedömningar, men hävdar att utredningsbehovet borde bedömas av regeringen. Som bekant är vi från vpk:s sida motståndare till att överlämna sådana bedömningar till regeringen. Vi menar att det är den här församlingen – riksdagen – som skall ta ställning och besluta i sådana frågor.

Vi motionärer har framhållit att en utredning jämförbar med de Sehlstedtska och Ekströmska utredningarna borde komma till stånd men kunna begränsas till strömsträckor med en medelvattenföring på minst 5 kubikmeter per sekund.

Varken tidigare eller i årets utskottsbetänkande har några invändningar i sak anförts – utom synpunkten att utredningsbehovet borde bedömas av

regeringen. Diskussionerna under senare år angående bevarande eller utbyggnad av vissa vattendrag visar att det vore bra om den av oss föreslagna utredningen kom till stånd. Vi vet också att det på ansvarigt departements-håll finns ett ganska stort intresse för saken, och man lär även ha inhämtat vissa uppgifter av den art som vi efterlyser. Desto märkligare är det att utskottet inte ansett sig kunna biträda vårt yrkande om att hos regeringen hemställa om en utredning.

Herr talman! Jag vill i detta sammanhang gärna uttrycka min tillfredsställelse med civilutskottets skrivning beträffande vattenlagen och dess tillämpning och dispensregler. Det är bra, inte minst mot bakgrund av vissa regeringsinitiativ och uttalanden av enskilda ledamöter under de senaste åren, att utskottet föreslår riksdagen att ge regeringen till känna vad som egentligen redan i 1971 års motiv finns angivet angående en långt gående restriktivitet. Men erfarenheterna under 1970-talet har visat att det är nödvändigt att återkomma och, som jag betraktar det, ge regeringen den här pekpinnen.

Ett av de stora vattendrag som varit mycket omdiskuterat då det gäller vattenkraftsutbyggnaderna är nedre Lången i Indalsälvens vattensystem. En mycket stark opinion har under flera år arbetat för ett bevarande av nedre Lången. En namninsamling som företogs längs älvdalen visade att omkring 90 % av befolkningen var emot en utbyggnad av Långforsens och Litsnäsets kraftverk. Det finns, som vi i vpk-motionen anförde, en rad skäl som talar för ett bevarande av nedre Lången, som nu utgör det enda strömmande vattnet av någon betydelse som finns kvar i den centrala delen av Jämtland.

Vi vet att den lokala opinionen, förankrad i politiska organisationer, fackföreningar och Krokoms kommun som den mest berörda kommunen, haft stor genomslagskraft även i civilutskottet och hos borgerliga partiföreträdare där. Det är därför en händelse som ser ut som en tanke att regeringen under den tid utskottsberedningen pågick tog ställning till ansökan om utbyggnad av Långforsens och Litsnäsets kraftverk och beslutade att inte medge detta. Därmed kunde utskottet komma runt vpk-förslaget om att undanta nedre Lången från utbyggnad med hänvisning till regeringsbeslutet. Utskottet säger att det därmed inte finns tillräcklig anledning för riksdagen att nu pröva om riktlinjerna bör ändras och avstyrker motionsförslaget i denna del.

Herr talman! Vi motionärer menar emellertid att det är bra att regeringen avslagit den aktuella ansökningen om utbyggnad men att riksdagen ändå skall uttala sig för att nedre Lången skall undantas från slutlig prövning enligt vattenlagen.

Slutligen några ord om den vpk-motion som föreslår att riksdagen hos regeringen skall begära att utbyggnaden av Bredforsen i Dalälven skall stoppas. Vi är medvetna om att detta ärende inte är en tillståndsfråga av normal typ och att de frågor som påverkar Bredforsens vara eller inte vara är anhängiggjorda vid vattenöverdomstolen. Motionärerna har emellertid velat medverka till att inför kommande avgörande fästa uppmärksamhet på vad även naturvårdsverket, kammarkollegiet, länsstyrelserna i Uppsala län och

Gävleborgs län, fiskerimyndigheter, Gävle kommun och en ganska omfattande opinion bland befolkningen i området på olika sätt fäst uppmärksamhet på.

Det är viktigt att de förändringar beträffande utbyggnad och avtappningar som berör Bredforsen och områden omkring och ovanför forsen inte blir av den karaktär och omfattning att de får betydande negativa konsekvenser för naturvårds- och fritidsintressen, som för den stora allmänheten väger tungt och borde väga tyngre än marginella ekonomiska intressen i form av ytterligare elkraft.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen och till ypk-motionerna 219 och 1986 i de delar som nu behandlas i civilutskottets betänkande nr 31.

Anf. 100 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Innan jag går in på de yrkanden som är framställda i reservationen och i motionerna vill jag peka på det tillkännagivande som utskottet enhälligt gör när det gäller dispensregeln i 4 kap. 18 § tredje stycket vattenlagen. Det motiveras av att energiministern i propositionen anfört att regeringen vid sin prövning av tillåtlighetsfrågan har möjlighet att ta hänsyn till bl. a. energiförsörjningsbehovet och således beakta det ökade värde som vattenkraften kommer att få för landets energiförsörjning.

Riksdagen har tagit ställning till på vilket sätt en tolkning av vattenlagens tillåtlighetsregler skall ske. Utskottet upprepar detta och säger, att om man vill mjuka upp tillåtlighetsreglerna, får detta ske genom att riksdagen ges förslag till ändringar i vattenlagen. Vi föreslår att riksdagen ställer sig bakom ett beslut som innebär att tillämpningen av dispensregeln även fortsättningsvis får ske utifrån gällande tolkningsgrunder.

Sedan till de olika yrkandena, först det som framförs i den reservation som avgivits av socialdemokraterna i civilutskottet och som gäller frågan hurvida Strängsforsen skulle undantas från utbyggnad eller ej. Utskottet fullföljer här vad vi har hävdad i fråga om tolkning av vattenlagen och menar att det beslut skall stå fast som riksdagen har fattat om vilka sträckor som skall vara undantagna från prövning och vilka som skall vara möjliga att pröva enligt vattenlagen.

Prövningsmöjligheterna är då två. Den ena är naturligtvis den vanliga över vattendomstol och vattenöverdomstol. Den andra möjligheten som finns är att regeringen kan pröva vissa ärenden som den anser att det bör läggas speciella synpunkter på, alltså när motstående intressen är starkare. Vi menar att det inte finns anledning att ändra riksdagsmajoritetens tidigare inställning. Vi gör det också därför att i det förslag till plan- och bygglag som nu är under arbete i departementet finns ett speciellt kapitel om riksintressena, och bland dem ingår de älvsträckor som skall vara undantagna från tillåtlighetsprövning.

Det gör att vi inte har funnit någon anledning att förändra riksdagens ställningstagande när det gäller frågan om möjligheten för myndigheterna att pröva en eventuell utbyggnad i Strängsforsen. Det betyder inte detsamma som att det är klartecken för att en utbyggnad kommer till stånd. Vi nämner

också i betänkandet att det finns ett reviderat förslag som ännu inte har presenterats för tillståndsbeviljande myndigheter.

När det gäller nedre Långan grundar sig utskottets beslut på samma ställningstagande. Vi menar att det finns ingen anledning att nu göra en förändring av riktlinjerna. Här har vi dessutom naturligtvis kunnat tillägga att regeringen vid sin prövning enligt de bestämmelser som finns i vattenlagen har funnit att värdet av att bibehålla Långan i outbyggt skick väger över intresset av att få bygga ut och att regeringen därför har beslutat avslå den framställning som funnits. Detta har naturligtvis ytterligare stärkt utskottsmajoriteten i uppfattningen – och där är vi faktiskt ense – att någon förändring av riktlinjerna här inte är nödvändig.

När det gäller Bredforsen har vi bara konstaterat att ärendet inte är av den arten att det kan komma upp till riksdagens prövning och därför yrkat avslag på motionen i det avseendet.

Beträffande vattendragen i södra Sverige har vi inte heller funnit anledning för riksdagen att göra någon beställning hos regeringen om en särskild genomgång av bevarandevärden osv. Nu säger Tore Claeson att det finns ett intresse från regeringens sida, och det tycker vi talar för att utskottets ställningstagande i det här avseendet är riktigt. Självfallet är också utbyggnadsintressena svagare i fråga om de här vattendragen, som har mindre kraftnytta i sig.

Efter de argument som nu har anförts från reservanternas och motionärernas sida vill jag understryka att utskottets ställningstagande i första hand går ut ifrån bedömningen av tillåtlighetsregler och gränsdragningen mellan vad riksdagen nu har undantagit och vad vattendomstolar och regering har möjlighet att pröva. Men jag tycker att socialdemokraternas hantering är något märkvärdig, när de menar att det bara är beträffande Strångforsen det finns mycket starka lokala opinioner som inte vill att den skall byggas ut och när de så där opreciserat säger att de vill få en samlad bedömning för att välja annat system. Under de orden döljer sig ju att man i stället vill bygga ut Kalix älv. Jag kan garantera Magnus Persson, att om han inte har sett starka opinioner tidigare, skall han få se det den dagen man beslutar att ta Kalix älv i anspråk.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Anf. 101 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Den ståndpunkt vi har haft alltsedan 1977 är och förblir att man skall undvika att göra en rad smärre ingrepp och i stället göra ett större. Därmed, Kjell Mattsson, har vi inte sagt att det är fråga om Kalix älv, utan vi vill att regeringen kommer med en samlad bedömning av de objekt som nu är aktuella.

Det finns en rad frågor om vattenregleringssystem, vattenmagasin och effektivisering av redan befintliga vattenkraftverk, men i dag är det egentligen ingen som initierar och samordnar dem. Indalsälven är ett typiskt vattensystem, där det måste vara samhällets – i det här fallet statens – roll att initiera någon form av samarbete.

Herr talman! Vi vill ha ett förslag. Vi vill ha en beställning från riksdagen att regeringen till kammaren skall återkomma på den här punkten. Jag är övertygad om att ju flera år som går, desto mera visar sig vår ståndpunkt vara sakligt riktig. Även Kjell Mattsson och den nuvarande majoriteteten kommer i ett senare skede att säga: Det var socialdemokraterna som hade rätt i den här frågan.

Anf. 102 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Först beträffande frågan om vattenlagen och det som civilutskottet har skrivit om dispensregler och tillåtlighetsregler samt om den restriktivitet som bör iakttas i det här sammanhanget. Efter den hänvisning som ordföranden i utskottet, Kjell Mattsson, gjorde, hade utskottet i och för sig inte behövt göra något nytt tillkännagivande, om det inte genom regeringsbeslut, uttalanden och ställningstaganden hade blivit fråga om glidningar från vad riksdagen tidigare har gett uttryck för. Det är alltså bra att uttalandet upprepades. Det var nödvändigt att påminna regeringen om de här sakerna.

Jag kan inte förstå Kjell Mattsson, när han i sin argumentering för in den nya plan- och byggnadslagens eventuella innehåll, om vilket vi vet väldigt litet – knappast någonting. Att det så att säga skulle få utgöra argument i det här sammanhanget har ingenting med de motioner att göra som behandlas i detta betänkande. Jag förstår inte varför Kjell Mattsson gjorde den hänvisningen. Det måste jag erkänna.

Jag har inte, Kjell Mattsson, yrkat bifall till motionen beträffande Bredforsen. Jag uppehöll mig tvärtom rätt utförligt vid den omständigheten, att vi med hänsyn till ärendets karaktär förstår att det inte är möjligt för riksdagen att göra ett sådant här uttalande.

Slutligen till frågan om en utredning beträffande de större vattendragen i södra Sverige. Här menar Kjell Mattsson att det faktum att visst intresse har visats från regeringens sida skulle styrka uppfattningen att det inte behövs något ställningstagande av riksdagen. Ja, intresse har ju visats från jordbruksdepartementet. Men det tyder egentligen bara på en sak, nämligen att det behövs en utredning av det här slaget. Alldeles bortsett från det faktum att man inte tillsatt någon utredning eller lämnat några direktiv i detta avseende, så har man ändå från jordbruksdepartementets sida insett behovet av en utredning och en bedömning i detta sammanhang.

Mot den bakgrunden är det enligt min mening rätt konstigt att utskottet, trots sin mycket välvilliga skrivning och trots visad förståelse för att en utredning av det här slaget skulle fylla ett stort behov, också i är avstyrker motionsförslaget.

Anf. 103 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Får jag först till Magnus Persson säga beträffande det material som varit tillgängligt för utskottet att regeringen har redovisat samtliga aktuella ansökningar om utbyggnad av vattenkraften. Därför har vi inte funnit någon anledning att ändra på riktlinjerna.

Vidare vill jag framhålla att socialdemokraterna alltid har slagit vakt om Strängsforsen. Magnus Persson var faktiskt vid ett tillfälle ensam om att reservera sig i det sammanhanget. I socialdemokraternas reservation sägs att man vill ha underlag för att kunna göra ett principiellt val mellan ett större ingrepp och många mindre. Man skall då inte bara glida undan och säga att det är så besvärligt, därför att det finns människor som inte tycker om en utbyggnad av Strängsforsen. Det finns ständigt sådana som inte tycker att utbyggnader skall göras på något ställe. Vi får således alltid räkna med kraftiga opinioner. Jag tror att dessa, som jag sade, skulle bli ännu kraftigare om man gav sig på Kalixälven, vilket ju socialdemokraterna föreslagit vid flera tillfällen.

Min hänvisning till plan- och bygglagen grundar sig på det enkla faktum att man vid utformningen av förslaget tog med ett kapitel om den fysiska riksplaneringen och riktlinjerna för denna. Där räknar man upp de älvsträckor som undantas från utbyggnad. Det innebär alltså att vi automatiskt, när propositionen om den nya bygglagen skall behandlas i riksdagen, får en större debatt om vilka älvsträckor som skall undantas från utbyggnad. Det kan knappast vara en rimlig ordning för riksdagsbehandlingen att vi varje år på grund av motioner från olika håll skall behöva ändra riktlinjerna och göra undantag än här, än där. Det måste ske i ett större sammanhang, och detta större sammanhang finner vi i plan- och bygglagen. Helt naturligt finns det en skillnad i uppfattning när det gäller vårt förtroende för regeringens sätt att hantera de här ärendena så ansvarsfullt som utskottet menar att de skall hanteras.

Anf. 104 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Det är just på denna punkt som vi gör en annan bedömning. Vi socialdemokrater ger inte den sittande regeringen förtroendet att handha dessa frågor. Vi tycker att det är riksdagen som här skall ta ställning, och vi har därför sagt att vi vill ha en samlad prövning av hela frågan.

Det är Kjell Mattsson själv som har aktualiserat Kalixälven. Jag råkar bo i närheten av Strängsforsen, men vår reservation är en beställning till regeringen att återkomma med hela frågan om tillåtligheten av vattenkraftsutbyggnad. Jag vill än en gång upprepa att det finns många regioner och orter ute i landet där man förväntar sig att någon skall ta detta initiativ. Det måste vara staten och samhället som skall gå in när det gäller sjöregleringssystem, samordningsfrågor etc. Men det görs inte i dag, utan majoriteten hänvisar till att frågan bereds i jordbruksdepartementet.

Herr talman! Vi litar inte på Anders Dahlgren och den borgerliga majoriteten i denna fråga. Det är en ren beställning som vi gör i vår reservation. Och argumenten från 1977 har bara gett oss mera kött på benen, när vi nu har år 1981.

Anf. 105 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Förslaget till plan- och bygglag redovisar de älvsträckor som är undantagna, säger Kjell Mattsson. Ja visst, men det betyder inte att det där

finns något ställningstagande beträffande fortsatta eller nya undantag. Jag har i varje fall inte kunnat utläsa något sådant ställningstagande. Och jag vet inte vad det är som säger att vi i dagens diskussion om de ärenden som nu behandlas över huvud taget skall behöva hårdra det hela så, att vi skall hänvisa till eventuellt kommande förslag i plan- och bygglagen. Det tyder närmast på argumentnöd från utskottsordförandens sida, när han för in plan- och bygglagen i denna diskussion.

Vi har, Kjell Mattsson, framställt förslagen i våra motioner på det sätt som vi har gjort mot bakgrund av att vi inte har något större förtroende för regeringen när det gäller att behandla sådana här frågor. Det är anledningen till att vi har krävt att det är riksdagen som här skall ta ställning. Utan att i denna debatt gå in på den frågan – den har tidigare diskuterats vid flera tillfällen – kan jag som en illustration nämna fallet Sölvbacka. Det är egentligen tillräckligt för att något belysa vårt bristande förtroende för regeringen när det gäller att handlägga sådana här frågor.

Mom. 2 (nedre Långan)

Utskottets hemställan bifölls med 306 röster mot 17 för motion 1986 av Tore Claeson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 3 (Strängforsen)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 161 för reservationen av Per Bergman m. fl.

Mom. 5 (utredning om vattenkraften i södra Sverige)

Utskottets hemställan bifölls med 307 röster mot 17 för motion 219 av Raul Blücher och Tore Claeson.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Tekoindustrin, m. m.

Föredrogs

näringsutskottets betänkande

1980/81:47 om tekoindustrin och läderskoindustrin (prop. 1980/81:100)
samt

försvarsutskottets betänkanden

1980/81:20 om ekonomiskt försvar (prop. 1980/81:100) och

1980/81:21 om riktlinjer för energipolitiken såvitt avser handelsdepartementets verksamhetsområde (prop. 1980/81:90).

Anf. 106 TALMANNEN:

Näringsutskottets betänkande 47 samt försvarsutskottets betänkanden 20 och 21 debatteras i ett sammanhang, och yrkanden beträffande samtliga dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

Anf. 107 LILLY HANSSON (s):

Herr talman! Regeringens förslag i årets budgetproposition om åtgärder för tekoindustrin är enligt vår mening helt otillräckliga för att åstadkomma den målsättning för branschen som riksdagen antagit. Regeringens förslag innebär totalt sett en minskning av de statliga insatserna på tekoområdet med över 40 milj. kr. från budgetåret 1980/81 till budgetåret 1981/82, motsvarande ca 8 % av det statliga stödet. Tar man hänsyn till penningvärdeförsämringen blir neddragningen betydande. En sådan försvagning av det statliga stödet innebär klara risker för en mycket negativ utveckling i branschen under de närmaste åren. Redan vid oförändrad stödvolym får man räkna med en påtaglig försämring.

Det står ganska klart att budgetpropositionens förslag om statliga insatser på tekoområdet innebär att det av riksdagen 1978 beslutade målet om en i allt väsentligt bibehållen produktionsvolym (30 % eller mer) inte kommer att kunna uppfyllas. F. n. är den ca 18 %. Regeringen har tydligen också frångått den målsättningen. Det framgår av statsrådets i handelsdepartementet uttalande att målet nu blir ett riktmärke.

Vi socialdemokrater har i en partimotion gett vår syn på tekopolitiken. Där slår vi fast att det av riksdagen beslutade målet för branschens utveckling skall gälla och ligga fast. Det är orimligt att tillåta en successiv försvagning av den svenska tekoindustrin och att i efterhand korrigera målsättningen för branschen mot undan för undan lägre ambitionsnivåer.

Har man fastställt ett mål blir den naturliga konsekvensen att man vidtar åtgärder för att nå det målet. Det har vi gjort konsekvent -- även i år. Läget inom tekoindustrin är allvarligt och hårdast drabbad är konfektionsindustrin. I början av 1976 fanns inom denna 21 000 arbetstillfällen. Vid utgången av 1980 fanns 11 900 kvar. 9 000 arbetstillfällen har försvunnit. Bland dessa finns arbetena inom skinnkonfektionen. År 1976 var de 1 506 stycken. 1978 fanns bara hälften kvar.

Korttidspermitteringarna har ökat oerhört, och många företag håller på att varsla. Inom den statliga Eiserkoncernen har man i dag stora problem, och risken är mycket stor att där kommer att ske friställningar av många människor. Varslen ligger där, och importen bara ökar.

Vi har i vår motion lagt fram en rad förslag för att förbättra situationen för tekoindustrin. Att dessa förslag är motiverade och realistiska har bekräftats i de hearings som utskottet haft med branschföreträdare. Vid behandlingen i utskottet har de borgerliga ledamöterna gått emot våra förslag, och vi har till näringsutskottets betänkande nr 47 fogat en rad reservationer, som jag nu kort kommer att redogöra för.

Reservation nr 1 gäller planeringsnormerna för försörjningsberedskapen

Nr 127

Onsdagen den
29 april 1981

*Tekoindustrin,
m. m.*

på tekoområdet. Där kan vi inte godkänna en sänkt ambitionsnivå, som propositionen ger uttryck för. Vi vidhåller vår tidigare ståndpunkt att målet för försörjningsberedskapen på teko- och skoområdena skall ligga fast.

I reservation nr 2 konstaterar vi att ett annat av de mål riksdagen har uppställt för tekoindustrin, nämligen att svensk industri bör svara för 30 % eller mer av den totala tillförseln till den svenska marknaden, inte har kunnat upprätthållas. Därför är det ännu angelägnare att slå fast att de mål riksdagen tidigare har angivit för tekopolitiken skall gälla. Och då bör regeringen arbeta utifrån den målsättningen.

Vi har i vår motion ställt krav på att det nu görs en utvärdering av erfarenheterna av stödåtgärderna och aktiviteter inom branschprogrammet. Vi följer upp detta krav i reservation nr 3. Riksdagen uttalade år 1977 att det var angeläget att man öppnade möjligheter till bidrag för kollektiva marknadsföringsåtgärder med inriktning på hemmamarknaden. Endast en begränsad del av anslaget har hittills använts för detta ändamål, och mot bakgrund av det anser vi att stödet till marknadsföring på hemmamarknaden bör få ökad vikt inom branschprogrammet.

Reservation nr 4 handlar om utredningsarbete inom tekoindustrin. Vi anser det nödvändigt att någonting görs för att lösa de likviditetsproblem som kan uppstå i säsongsvackor för tekoföretag, och vi menar att de utredande myndigheterna skall redovisa förslag till hur dessa problem skall lösas. Vi pekar på att en särskild lånegaranti för säsongkrediter kan inrättas, som *en* lösning.

Vi anser också att ett statligt ägt saneringsbolag för tekoindustrin bör inrättas och att detta förslag bör omfattas av det fortsatta planeringsarbetet. När det gäller forskningsfrågorna anser vi att de skall ha en självklar plats i den långsiktiga planeringen. Där har vi fått utskottets stöd.

När det gäller handelspolitiska åtgärder, som i sammanhanget är väldigt viktiga, har vi i reservationerna 5, 6, 7 och 8 föreslagit åtgärder för att begränsa importen. Denna måste reduceras om målen för tekopolitiken skall kunna uppnås. Detta, säger vi, bör beaktas vid förberedelsarbetet inför förhandlingarna om multifiberavtalet. Vi säger också att det med hänsyn till minskningen av produktionen inom skinnindustrin är påkallat att man från svensk sida arbetar för att ett nytt multifiberavtal även skall omfatta skinnkonfektionen.

Vi föreslår också att ett globalkontingentsystem skall utarbetas som en beredskapsåtgärd för den händelse förhandlingarna inte leder till för Sverige acceptabla lösningar. Vi föreslår vidare att hemtagningssystemet slopas. Vi säger att en överföring av information från tullverket till kommerskollegium kan leda till en förbättrad kontroll av att gällande bestämmelser följs. Regeringen bör lägga fram förslag till riksdagen i dessa frågor.

Vi menar också att om målet att svensk industri skall svara för 30 % eller mer av den totala tillförseln av tekovaror skall kunna uppnås, är det nödvändigt att Sverige inför importlicensiering med krav på importörerna att handla även med svenska varor. Kommerskollegium bör ges i uppdrag att utarbeta ett sådant system för importregleringen.

I det sammanhanget finns det också anledning att nämna vårt återkommande krav på ursprungsmärkning av kläder. Ursprungsmärkning tillämpas eller införs nu i en rad industriländer. T. o. m. inom EG pågår arbete med att utforma riktlinjer. I början av 1980 tillsatte regeringen en utredning med uppgift att utforma förslag på detta område, efter krav från socialdemokraterna. Det arbetet har tagit lång tid. Åtgärder av det här slaget är ett viktigt konsument- och samhällsintresse och en del av tekopolitiken. Vi anser att regeringen bör se till att förslag om ursprungsmärkning kan läggas fram för riksdagen under 1981.

Herr talman! Vi har återigen nödgats reservera oss för att man lagstiftningsvägen skall ingripa mot prissättningsmetoderna inom detaljhandeln, trots att det vid det här laget bör stå klart även för den borgerliga majoriteten att de förhandlingar som förts mellan staten och textilhandelns företrädare om en lösning på frivillig basis blivit resultatlösa. Det räcker inte med att, som utskottsmajoriteten säger, regeringen och ansvariga myndigheter följer utvecklingen på prissättningsområdet. Det måste också till handling.

Herr talman! Förutom det jag nu redogjort för har vi i vår motion också tagit upp äldrestödet. Arbetsmarknadsutskottet behandlar den frågan, men låt mig bara säga att äldrestödet har betydtt och betyder väldigt mycket för branschen. Detta har också poängterats av företrädare för textil- och konfektionsindustrin. Det är en viktig fråga i det fortsatta planeringsarbetet för tekobranschen att en avtrappning av äldrestödet balanseras med en verklig satsning på offensiva åtgärder. Det samlade stödet får inte bli mindre. Planeringsarbetet måste inriktas på att analysera och utarbeta förslag till stödformer som kan avlösa äldrestödet. Kanhända kommer man fram till att det bör vara kvar. Vi anser att ansvaret för denna planering bör vila på tekodelegationen.

Herr talman! Med det jag nu har anfört ber jag att få yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

I detta anförande instämde Lahja Exner (s).

Anf. 108 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Vad är det egentligen för mening med denna debatt om textilindustrin? Vad är det riksdagen hållit på med år efter år i tekofrågan?

Här säger riksdagen häromåret att 30 % inhemsk produktion skall vara riktmarke. Samtidigt säger man att riktmärket inte skall vara fast. Handelsministern har en tolkning av vad de 30 procenten skall räknas på, och riksdagen har en annan. Industriministern tycker att det är intressant att handelsministern diskuterar en tolkning som avviker från riksdagens. Statsministern säger i en interpellationsdebatt att han tycker att enskilda statsråd skall få framföra diskussionsinlägg om riksdagsbesluten som de vill. Och riksdagen själv säger att om riktmärket 30 % inte stämmer med den faktiska utvecklingen, så skall man anpassa sig efter den och inte efter

riktmärket. Man undrar varför riksdagen då över huvud taget skall ha något riktmarke.

Man bör nog ställa frågan, om det inte är dags att stoppa denna ordkarusell. Riksdagens tekopolitik har ju numera på sin höjd ett akademiskt intresse. Alla tiger om det verkliga läget, som är detta: Den svenska textilindustrin håller på att utrotas. Varken regeringen eller den socialdemokratiska oppositionen vågar säga detta klart. Ingen vågar heller säga, att så inte borde ske.

Inför detta slutliga sönderfall och denna parlamentariska skenfäktning måste man äntligen börja ställa vissa grundläggande frågor. Låt mig ta upp ett par av dem i största korthet.

Är det industripolitiskt riktigt att låta en hel industribransch raderas ut? Nej, det kan inte vara riktigt. Får en nation ett alltför snävt industriellt schema, leder det till negativa ekonomiska följder. Beroendet av utländska tillverkares dispositioner blir totalt. Möjligheten att ändra produktionen till nya konsumtionsbehov reduceras. Möjligheten att tillgodogöra sig teknologiska framsteg blir allmänt sett snävare, eftersom de tänkbara tillämpningsområdena blir färre.

Leder det till bättre levnadsstandard för folkflertalet, om man låter tekobranchen gå ner sig helt? Nej, det gör det inte. Man har påstått att det skulle bli så, men det är en produkt av borgerlig nationalekonomi. Gör det ni är bäst på och låt det andra konkurreras ut, heter det. Då stiger levnadsstandarden. Detta gäller kanske i de tidigare stadierna av en utveckling med ökad import. Men ju högre importen blir, ju längre man kommer mot en total importdominans – desto mer upphör fördelarna.

Är utvecklingen på tekoområdet en följd av konkurrensens och marknadsekonomins verkningar? Nej, den är en följd av multinationella företags styrning och dispositioner. Det är ingen marknad som har bestämt att tredje världens långfibriga bomull skall ersättas med kortfibrig. Det är producenterna av bomullsplockningsmaskiner som har bestämt det. Det är ingen marknad som har bestämt att maskintekniken skall gynna enbart glesare och mindre hållbara tyger. Det är en styrd och medveten utveckling. Det är heller ingen fri marknad som har bestämt att Sverige skall översvämmas av import, utan det är politiska intressen.

Det verkar inte finnas någon, vare sig i regeringspartierna eller inom socialdemokratin, som vågar tala om vad som verkligen är nödvändigt för att rädda återstoden av tekoindustrin till någon form av framtid. Om man vill det måste man nämligen också våga säga att hela den nuvarande tekopolitiken måste upphöra. Och det tycks ingen våga. Man laborerar med ordvändningar och formuleringar i utskottsbetänkanden som dock inte har någon reell betydelse.

Jag vill ställa en fråga till socialdemokraterna. Ni kritiserar regeringens tekopolitik. Det gör ni rätt i. Era reservationer är också över lag bättre än majoritetsbetänkandet. Men det är fortfarande mest ord och önskningsar. Hur tror ni att en tekopolitik måste se ut, med vars hjälp arbetarrörelsen i landet skall kunna rädda tekoindustrins framtid?

Tror ni att man kan ha kvar den industrin i privat ägo? Jag frågar därför att ni tillsammans med de borgerliga avslår vpk:s krav på att förstärka tekosektorn. Menar ni att man kan ha kvar den nuvarande handelspolitiken, med vissa justeringar som ni föreslagit? Det är för oss uppenbart att man inte kan det. Men varför vill ni då inte diskutera ett statligt importbolag för tekovaror? Varför hjälper ni även där de borgerliga att avslå det förslaget? Skall man hålla 40, 30 eller t. o. m. 20 procents inhemsk produktion, då kan man inte underkasta sig de multinationella koncernernas under namn av frihandel förekommande dispositioner. Ni vill inte heller ha bestämda kvalitetskrav för kläder. Men hur skall man kunna förhindra dåliga inslag i importen och motverka en teknik som gör varan alltmer degenererad ifall man inte uppställer sådana krav?

Skall man slå vakt om vad som är kvar i Sjuhäradsbygden, skall man hindra de 80 jobben i Sollefteå att gå förlorade, skall man stödja textilarbetarnas egna initiativ – då får man bryta med den utveckling som nu fått fara fram över textilindustrin de senaste 30 åren. Annars blir det oundvikligen så som de borgerliga uppenbarligen vill ha det till: att tekoindustrin bara är en beredskapsfråga, en produktion utan självständigt berättigande, en spillra som kan hindras sjunka bara med hjälp av okontrollerade och skäligen obskyra subventioner från överstyrelsen för ekonomiskt försvar.

Den politiken vill vi från vpk inte medverka till. Därmed yrkar jag bifall till motion 1102.

Betänkandet om tekoindustrin har här slagits samman med betänkandet om det ekonomiska försvaret, trots att de båda frågorna endast delvis täcker varandra. Eftersom jag bara kan ha ett huvudanförande i den gemensamma debatten övergår jag nu därför direkt till vissa problem rörande det ekonomiska försvaret.

Senare kommer andra vpk-talare att utveckla våra principiella synpunkter på det ekonomiska försvarets relation till totalförsvaret. Vår ståndpunkt är att detta viktiga avsnitt försumrats – till förmån för snävt militära synsätt och till skada för civilbefolkningens skydd och försörjningstrygghet.

Detta, herr talman, kommer i ett särskilt skarpt ljus mot bakgrund av de avslöjanden som sedan någon tid gjorts rörande hur man i överstyrelsen för ekonomiskt försvar sköter sitt arbete.

I dag på morgonen har den fullständiga granskningen av överstyrelsens verksamhet blivit offentliggjord av riksrevisionsverket. Tillsammans med andra fakta ger denna information full täckning för påståendet att ÖEF:s verksamhet är en ekonomisk och administrativ skandal. Vad som avslöjas är så djupt stötande att det rycker undan förtroendet för verkets ledning och nödvändiggör en omfattande undersökning om samtliga de ekonomiska underligheter vilka nu skymtar fram.

Av revisionsrapporternas nyktra och neutrala språk är det inte svårt att utläsa vilka häpnadsväckande förhållanden som varit och är rådande. Jag refererar här i korthet vissa av revisorernas sammanfattande slutsatser.

Fredskrislagringens konsekvenser för företagens egen lagerhållning har inte analyserats av överstyrelsen. Några riktlinjer i fråga om fördelnings-

grund för tilldelning av bristvaror i krislägen har inte utarbetats.

För ansvarsområdet och standardbegreppet för fredskriser råder oklarhet och brist på enhetlig tolkning. Likväl har dessa avgörande betydelse för varuanskaffningens inriktning och storlek.

Med nuvarande målsättning har ÖEF uppenbara svårigheter att klara beredskapen vid en kris. Planeringsmetodiken är ofrånkomlig, och beslut om lagring kan i skilda fall vila på mycket osäker grund.

Tidigare lagringsbeslut har inte grundats på några kostnadsjämförelser, vilket innebär att man oftast valt den dyraste formen av beredskap. Omprövning av beredskapslagring sker alltför sällan.

Måluppfyllelsen för de fyllda programmen är ojämn och visar på bristande samordning mellan verkets olika byråer.

Lagringsfilosofi saknas, varför riksrevisionsverket anser risken för s. k. suboptimering uppenbar. Lagring i näringslivets regi anses också diskutabel med hänsyn till de bristande kontrollmöjligheterna.

Verkets inventeringar av lager i näringslivets regi sker alltför sporadiskt. Dessutom tillåts företagen låna ur lagren på ett oreglerat sätt.

Tillsynen och kontrollen av lagrade varor över huvud taget är otillräcklig. Någon inventering i revisions syfte har hittills inte förekommit. Flera av förråden har inte besökts på fem år eller mera.

Inom överstyrelsen för ekonomiskt försvar finns ingen enhetlig uppfattning om programansvarets egentliga innebörd. Det finns inga styrande dokument utarbetade för dessa. Övergripande ansvar för anskaffningskostnader saknas. Ingen tycks ha tagit på sig ansvaret för att stimulera till sådana synsätt. Något samband mellan programansvar och kostnadsansvar föreligger inte i form av viljeinriktning eller policyuttalande från överstyrelsen.

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar gör osystematiskt och utan kriterier avsteg från den statliga upphandlingsförordningens bestämmelser.

Myndigheten har inga enhetliga regler för diarieföring, registrering och arkivering. Upphandlings- och försäljningsärenden är inte föremål för ordentlig dokumentation.

Stora delar av ÖEF:s lager befinner sig i dåligt eller oöverskådligt tillstånd. Beredskapen blir därmed urholkad och lagrens värde ofta överskattat. Detta har lett till dolda kostnader av okänd storlek. Det är inte acceptabelt, säger riksrevisionsverket, att inkuranser, vilka varit kända i flera år, inte blir synliga i myndighetens ekonomiska redovisning.

Det finns bara *ett* omdöme som en läsare av revisionsrapporterna är i stånd till efter en genomgång: Detta är någonting otroligt. Detta är en inkompetens av dess bättre sällsynt natur i offentlig förvaltning. Det är ett tillstånd som fordrar att ansvar utkrävs, inte bara av verkets ledande tjänstemän utan lika mycket av de riksdagspolitiker som låtit förhållandena utvecklas i årtal, trots att dessa politiker suttit i ÖEF:s verksstyrelse.

Det är ju nämligen otroligt att här lagras varor för över 30 miljarder kronor till en årskostnad av 5–7 miljarder utan att detta är relaterat till medvetna mål. Det är otroligt att man inte söker uppnå beredskap genom att bevara produktionskapacitet för tillverkning i stället för denna enorma lagring av

varor, vilkas tillstånd varken är tillfredsställande eller blir inspekterat. Lika märkligt är att lagring och beredskap sker så slumpartat. Man lagrar vissa varor, som är nödvändiga för en viss funktion, men försummar andra, som är lika nödvändiga för samma funktion. Hur kan man t. ex. hålla beredskap för röntgenfilm men inte för teknik som möjliggör dess användning? Hur kan man lagra råolja utan att ha klarlagt med ledningarna för tillgängliga raffinaderier hur man skall omvandla den? Och hur kan man undgå att planera för hur oljan skall fördelas på olika slag av ändamål och förbrukning?

Till detta fruktansvärda kaos, detta osystematiska bollande med miljarder av offentliga medel, kommer så andra, än mer pinsamma ting.

ÖEF lämnar stöd till olika företag i beredskapspolitiskt syfte – där kommer också tekoföretag in som bekant. Beträffande denna verksamhet gäller uppenbarligen att den sker i väsentligen okontrollerbara former. När lån skall återbetalas vet man inte hur det skall ske, eftersom reskontra på utbetalningar saknas. Det handlar om verksamhet för flera hundra miljoner kronor. Kontrollen över hur företagens användning av lånen gått till är underhaltig. Företagen kan inte ge besked om vilken utrustning de anskaffat för lånesumman. När samvetsgranna handläggare på myndigheten påtalar detta, kan de få höra från överordnade, att ÖEF måste ha förtroende för näringslivet.

Över huvud taget tycks åtskilliga egendomligheter vara att notera när det gäller arbetsförhållandena vid överstyrelsen. När man kan konstatera att en fackmässigt uppenbart kapabel tjänsteman t. ex. inte får några arbetsuppgifter, är förbjuden att tala med kolleger och sitter i en lokal isolerad från verksamheten i övrigt – då undrar man om ÖEF:s ledning lägger upp sin verksamhet efter romaner av Franz Kafka. Det bör enligt min mening till fullo klarläggas i vad mån det förekommit trakasserier från ledningen mot sådana tjänstemän vilka påtalat fel och velat vara lojala mot bestämmelser och normala redovisningskrav. Om det intryck jag själv kunnat få av denna sak vid en sådan undersökning visar sig stämma, så måste verksledningen gå – något annat är inte möjligt.

Pinsam är också den s. k. Holmaaffären, om vilken bl. a. den lokala fackföreningen vid företaget har tillskrivit riksdagens revisorer och justitieombudsmannen. Det bör här undersökas i vad mån ÖEF genom sin stödpolitik gynnat ett konkurrerande företag och underlättat för detta att göra sig kvitt Holma. Det bör också undersökas vilka personrelationer som kan finnas mellan detta konkurrerande företag och enskilda tjänstemän i ÖEF.

Herr talman! Egendomligheter i sådan mängd och av så allvarlig art som här kommit fram får inte tystas ned. De måste bli föremål för en grundlig genomgång och offentlig redovisning. Riksdagen kan inte stillatigande åse sådan miljardrullning, särdeles inte i nuvarande ekonomiska läge.

Jag uppmanar chefen för handelsdepartementet liksom de kammarledamöter som sitter i ÖEF:s styrelse att ge riksdagen och allmänheten en ordentlig redovisning av vad de tänker göra. Riksrevisionsverkets förtintade

kritik är tillsammans med alla andra avslöjanden ingenting man kan förbigå. Så massiva brister får inte förekomma på ett så viktigt och ömtåligt statligt ansvarsområde. Det ekonomiska försvaret har rätt att få en politisk och administrativ ledning som är kompetent och som visar respekt för normala principer när det gäller kontroll och redovisning av verksamheten. En ledning som inte fyller sådana grundläggande krav bör enligt min mening avgå.

Onsdagsmorgonens rapport från riksrevisionsverket är ännu färsk. Men den fordrar en snar och ingående kommentar från regeringen. Senare under värriksdagen avser jag att återkomma för en mer detaljerad diskussion i denna fråga.

Övriga delar av de frågeställningar som gäller det ekonomiska försvaret kommer att beröras av andra vpk-talare senare i debatten.

Anf. 109 SVEN ANDERSSON (fp):

Herr talman! Jörn Svensson frågade: Vad håller vi på med? Är det inte dags att stoppa den här ordkarusellen när det gäller tekobranschen? Förvisso finns det anledning att ta sig en funderare över tekobranschen, dess utveckling och dess framtid här i landet. Under de år som gått sedan teko kom in i det här riskområdet har utredning efter utredning sysslat med dess problem. Detsamma gäller skoområdet.

Statsmakterna har också på olika sätt stött tekoindustrin och skoindustrin, för att dessa skall klara sig mot framför allt den utländska konkurrensen. Men i den debatt som vi har här i kammaren om tekoindustrin är det sällan man talar någonting om hur branschen i sig själv sköter sig. Vi har många företag inom tekobranschen som går alldeles utmärkt. De har funnit en stabil marknad i Sverige och även i utlandet. Men många andra företag – framför allt sådana av större dignitet – har väsentligt mycket svårare att få ut sina produkter på den svenska marknaden.

Det särskilda statliga stödprogrammet för tekoindustrin inleddes budgetåret 1970/71, och jag skulle vilja redogöra litet för historiken sedan dess.

T. o. m. budgetåret 1980/81 har riksdagen i olika slag av direkt stöd till branschen anslagit ca 2,15 miljarder kronor.

Åtgärderna var till en början av industripolitisk natur och uppgick till 5 à 10 milj. kr. per år. T. o. m. budgetåret 1980/81 har i industripolitiska bidrag beviljats ca 590 milj. kr. I särskilda strukturgarantier har anslagits ca 280 milj. kr.

Budgetåret 1972/73 infördes ett statligt stöd, avseende sådana investeringar inom teko-, sko- och garveriindustri som har särskild betydelse från försörjningsberedskapssynpunkt. Kreditstödet utgjordes av avskrivningslån och kreditgarantier. T. o. m. budgetåret 1980/81 har ca 250 milj. kr. beviljats i avskrivningslån till tekoindustrin. Mellan budgetåren 1975/76 och 1980/81 har vidare tekoföretag beviljats ca 125 milj. kr. i försörjningsberedskapslån. Under budgetåret 1980/81 har 30 milj. kr. lämnats i villkorlån till Svenska Rayon AB.

För motverkande av en oacceptabelt snabb sysselsättningsminskning inom

tekoindustrin har sedan budgetåret 1977/78 utgått ett tillfälligt sysselsättningsbidrag till äldre arbetskraft inom tekoindustrin, det s. k. äldrestödet. T. o. m. budgetåret 1980/81 har beviljats ca 1 070 milj. kr.

Under de borgerliga mandatperioderna har årligen satsats 400–500 milj. kr. per år, vilket är flera gånger mer än vad den socialdemokratiska regeringen någonsin gjorde.

Man kan alltså konstatera att den borgerliga regeringen under senare år vidtagit väsentliga åtgärder för att stödja tekoindustrin. I den socialdemokratiska partimotionen hävdas att regeringen i sitt förslag för 1981/82 gör en neddragnings av det statliga stödet till branschen med över 40 milj. kr. i förhållande till budgetåret 1980/81. Man säger att "en sådan försvagning av det statliga stödet innebär klara risker för en mycket negativ utveckling i branschen under de närmaste åren".

Nej, saken är i stället den att stödet för år 1981/82 föreslås öka med 30 milj. kr. i jämförelse med nuvarande budgetår. Man måste nämligen vid en rättvis jämförelse mellan stöden dessa år räkna bort den specialsatsning som i år sker på Svenska Rayon och bomullsindustrin.

Jag vill i detta sammanhang ta upp regeringens förslag till ändring av tidigare fastlagda mål för produktionskapaciteten i fråga om olika tekovaror, att i fortsättningen vara ett riktmärke.

I denna fråga hävdar Lilly Hansson och övriga socialdemokrater att den av riksdagen år 1977 beslutade målsättningen för tekoindustrin skall ligga fast. Om man snabbt räknar på vad socialdemokraterna vill satsa på beklädnadsområdet för att leva upp till sitt förslag om ett bibehållet mål, finner man att skillnaden mellan regeringens förslag och det socialdemokratiska förslaget utgör ca 50 milj. kr., varav ca 40 milj. kr. skulle utgöra avskrivningslån, dvs. lån för investeringar i maskiner och byggnader. När det gäller inriktning av stödet är samtliga riksdagspartier överens om att strävan skall vara att i största möjligaste mån övergå från driftsstöd till investeringsstöd. Men om läget är så prekärt som socialdemokraterna påstår i sin partimotion, kan man fråga sig, om dessa 50 milj. kr. för avskrivningslån till tekoindustrin verkligen kan innebära över huvud någon förbättring på kort sikt.

Beklädnadsområdet är såvitt jag vet den enda industrinäringen här i landet som kan luta sig mot ett så definitivt uttalande från riksdagens sida som vad det här gäller. Det vore orimligt att inte få ifrågasätta fastlagda målsättningar när vår ekonomi är i kris. Det är därför rimligt att, som regeringen föreslår, i fortsättningen tala om "riktmärke" i stället för "mål". Vi måste på detta område liksom på andra områden rätta mun efter matsäcken. Det är i realiteten kostnadsläget och konkurrenskraften som är avgörande för i vilken utsträckning tekoindustrins utveckling skall kunna säkerställas.

Jag hävdar således att de senaste årens medelstillsdelningar till tekoindustrin, ca 500 milj. kr., i dagens ekonomiska situation är en mycket ambitiös satsning från regeringens/borgerlighetens sida.

Socialdemokraterna vill också vidta åtgärder på det handelspolitiska området. Man påstår att det nu gällande multifiberavtalet innebär att industriländer accepterar en relativt snabb ökning av importen. Jag vill

Nr 127

Onsdagen den
29 april 1981

Tekoindustrin,
m. m.

påpeka, liksom näringsutskottet i sitt betänkande, att Sverige genom sin s. k. nordiska klausul har möjlighet att i bilaterala tekobegränsningsavtal väsentligt underskrida den tillväxttakt för importen som multifiberavtalet generellt sett föreskriver.

Några ord, herr talman, om det socialdemokratiska förslaget om att kommerskollegium skulle utarbeta ett konkret förslag om rena globalkontingenter för länderna utanför EG och EFTA.

Redan nu täcker de bilaterala begränsningsavtalen, Taiwan-begränsningen samt avtalen med statshandelsländerna ca 95 % av importen från länder utanför EG och EFTA. Jag har därför svårt att se några fördelar med det system av rena globalkontingenter som socialdemokraterna förordar.

Till näringsutskottets betänkande nr 47 har socialdemokraterna fogat nio reservationer. Jag skall beröra några av dessa.

Ett förslag gäller nytt hemtagningssystem för importvaror. Under den socialdemokratiska regeringens tid tillsattes en utredning om en förenkling av tullhanteringen. Det var en före detta riksdagsman, Eskil Tistad, som fick utredningsuppdraget. Han var, om jag inte missminner mig, tulldirektör i Göteborg. Det blev mycket väsen i riksdagen när ärendet behandlades. Från många partier ställde ledamöter upp och tyckte att det var fel att man skulle få se sina tullkammare stängas på grund av att de inte behövdes längre. Men förslaget godkändes av riksdagen av praktiska och kostnadsmissiga skäl. Nu vill alltså socialdemokraterna riva upp det beslutet genom att lägga dessa arbetsuppgifter på kommerskollegium och tullen. Det innebär naturligtvis ökade kostnader och ökade besvär. Hur mycket säkrare blir ett sådant här tillkrånglat system? Jag har i dag varit i kontakt med de handläggare på kommerskollegium som sysslar med dessa frågor. De kunde inte oreserverat ställa upp på de synpunkter som man från socialdemokratiskt håll fört fram.

Herr talman! Inför fjolårets tekodebatt läste jag med stort intresse vpk:s partimotion om tekoindustrin. Det står mycket i den motionen, 1102, som jag kan instämma i – särskilt i början, på s. 7, där man lämnar en historik över den svenska tekopolitikens utveckling. Man påtalar också de felaktiga förutsättningar som har funnits och tar även upp de problem som det innebar att många från tekoindustrin skulle föras över till mer lönsamma industrigrupper för att därigenom få det väsentligt mycket bättre. Jag är från en tekostad. Örebro är ju inte alldeles obekant med skobranschen. Vi har också haft många stora konfektionsfabriker. De försvann emellertid till stor del under 1950- och 1960-talen. Jag känner alltså väl till detta. Jörn Svensson vill göra gällande att det skulle vara en borgerlig filosofi att detta inträffar. Vi hade trots allt då en socialdemokratisk regering som, även om den inte styrde tekoproduktionen, kunde göra vissa insatser för både teko- och skoindustrin.

Sedan kommer ni i vpk:s motion in på vissa synpunkter som jag har mycket svårt att förstå och som jag inte kan dela. Ni vill ha – som Jörn Svensson också anförde – ett stort tekoföretag, som skall hantera hela tekoindustrin här i landet. Det kan ni väl ändå inte mena. Det har ju visat sig att det i stort sett är

de mindre enheterna som har klarat sig bäst. Skall man ha en tungrodd stor topporganisation för hela landet, som skall hantera både konfektion och övrig tekoindustri? Jag har mycket svårt att förstå att det skulle ge några fördelar. I stället tror jag att den uppläggning som man har nu, med en differentierad form av tekoindustri, ger de bästa resultaten.

Ni hävdar alltså att ett statligt importbolag bör skapas genom vilket all textilimport till landet skall gå. Den uppmärksamade tekosmugglingen skulle effektivt förhindras. Ja, vad vet man om tekosmugglingen? Om man försöker sätta sig in i detta, så kan man inte få några bevis. I regel är det hörsägen.

Ni vill att man skall införa en tekopolitik där målsättningen skall vara att skapa en speciell kvalitet. Men om man gör sig besväret att gå till ett stort varuhus där det säljs olika sorter och kvaliteter av tekovaror, så finner man vid noggrann iakttagelse, konstigt nog, att människor köper det som passar deras portmonnä och det som i fråga om kvalitet passar just dem. Vare sig det gäller svenska varor eller importvaror är det priset som är avgörande.

Vpk har haft en mycket stor ambition när man utformat sin motion. Men tyvärr är det något av drömmar som ni för fram i motionen.

Herr talman! Med det sagda yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 110 I.LILLY HANSSON (s) replik:

Herr talman! Det är alldeles riktigt som Sven Andersson säger, att det har satsats en del pengar på tekoindustrin. Han nämnde summan 2,15 miljarder från 1971. Jämför man med andra branscher, så finner man att det ändå inte är så särskilt stora pengar som det rör sig om. Men det är bra. Man har varit tvungen att satsa för att inte tekoindustrin helt skall försvinna. Jag vill påminna om att det var på socialdemokratiskt initiativ som de olika stödformerna för tekoindustrin infördes. Vi såg att branschen minskade oroväckande och att man måste vidta åtgärder för att den inte skulle helt försvinna.

Klart är också att minskningen i tekobranschen har forcerats alldeles oroväckande. När nu riksdagen har antagit målsättningen 30 %, så tycker vi att det är illavarslande att man från regeringens sida talar om riktmärken i stället för att tala om att man skall göra allt vad man kan för att nå målsättningen 30 % eller mer.

Sven Andersson säger att det bara skiljer ca 50 milj. kr. mellan socialdemokraternas och regeringens förslag. 50 milj. kr. är ganska mycket pengar. Vi är också väl medvetna om det ekonomiska läge som vårt land befinner sig i – och det är ju regeringen som har ansvaret för den ekonomiska politiken.

Men det är inte bara stöd i pengar som vi föreslår i vår motion. Man kan vidta andra åtgärder parallellt därmed. Vi har visat på en rad sådana åtgärder som kan minska importen och även ge marknadsföringsstöd för hemmamarknaden.

Vi måste vidta handelspolitiska åtgärder – det är inget tvivel om den saken. Jag tror att vi kan få förståelse för det, med den utveckling som vi haft på

tekobranschens område. Det finns ingen anledning till att vi i Sverige skall ha den högsta importandelen av tekovaror i hela världen per capita räknat.

När det gäller globalkontingenter har vi sagt att vi vill att kommerskollegium skall utarbeta ett förslag till ett sådant som beredskapsåtgärd, om inte lösningarna i multifiberavtalet, som Sverige nu skall börja förhandla om, går i den riktning som Sverige vill. Det är alltså bara en beredskapsåtgärd, som kan vara bra för den händelse förhandlingarna inte går som vi har tänkt oss.

När det gäller hemtagningsystemet har vi märkt att de exporterande länderna inte alltid på ett tillfredsställande sätt kontrollerar att begränsningsavtalen följs. Därför är det nödvändigt att vidta åtgärder.

Anf. 111 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Det går beklagligtvis inte att under en treminutersreplik ta upp alla de i och för sig intressanta och seriösa synpunkter som Sven G. Andersson anlade på kommunisternas motion. Men låt mig försöka koncentrera mig på det som jag tycker är själva knutpunkten i problematiken på det här planet.

Sven G. Andersson gjorde ett konstaterande som också gjordes i förra årets debatt, nämligen att svensk tekoindustri trots allt inte är någon så förfärligt dålig affär. Trots allt visar sig en lönsamhet vara möjlig för flertalet företag. Det bekräftar på sitt sätt det berättigade i den fråga jag ställde. Här måste det vara andra, mera styrande och politiskt inriktade krafter som verkar på utvecklingen. Det är inte så att tekobranschen är en sådan förlustbransch att allt företagande springer ifrån den.

Då kommer jag till det som i dag tydligt framstår som den svenska tekopolitikens stora dilemma. Man kan tycka att det som har gjorts har varit bra eller mindre bra. Man kan tycka att de enskilda stödåtgärderna varit nog så berättigade, tagna var för sig. Men man kommer inte ifrån att den samlade effekten av det som har gjorts på något sätt inte står i proportion till problemet. Allt som har gjorts har kommit i efterhand. Utvecklingen har hela tiden löpt före. Varje försök att sätta upp mål, riktmärken eller vad man nu har kallat det, har varit fruktlöst. När man väl varit färdig att genomföra besluten har utvecklingen gått vidare, och det mål man tänkte sig att uppnå har då redan varit raserat.

Denna situation måste någon gång föranleda en definitiv självprövning och någon form av kvalitativt nytänkande. Om man inte vill gå de vägar som vi vill gå – och det kan jag förstå att Sven G. Andersson inte vill – vad vill man då göra? Man kan ju inte hålla på och sätta upp målet att vi skall ha så och så stor självförsörjningsgrad och om några år ytterligare sänka det riktmärket utan att ändå komma i takt med utvecklingen.

Om ni inte vill ha det vi föreslår – vad vill ni då ha? Den avgörande frågan är: Vill ni ha en tekoindustri? Eller förutser ni faktiskt, fast ni inte säger det öppet, att tekoindustrin kommer att raseras och till nöds blir en rest för en i övrigt otillräcklig och inkompetent beredskapsplanering?

Anf. 112 SVEN ANDERSSON (fp) replik:

Herr talman! Vill ni ha en tekoindustri eller vill ni att tekoindustrin skall försvinna? Det var den fråga som Jörn Svensson ställde till mig. Jo, vi vill ha en tekoindustri, och självklart vill vi ha en bra tekoindustri som kan producera bra varor.

Vi vill också ha en tekoindustri som kan konkurrera med utländska företag, men i den debatt som vi för här är det ju svårt att konkret peka ut vilka produktområden som svenska tekoföretag bör syssla med. Det är inte vi kapabla till. Vi kan inte marknaden.

Det är alldeles klart att vi vill ha en bra tekoindustri, för det behöver vi här i landet. Har vi en sådan, behåller vi mycket slantar som annars skulle gå till utlandet.

Som företrädare för utskottsmajoriteten vill jag uttala att vi vill att så mycket som möjligt av de tekoprodukter som säljs här i landet skall vara svensktillverkade. Men problemet är ju det att vi inte kan styra konsumenterna, och det kan inte Jörn Svensson heller göra.

Avsätt någon eftermiddag till att gå på ett varuhus, Jörn Svensson, och titta på den praktiska tillämpningen av den handel som pågår, hur människorna väljer ut de produkter de köper. Oavsett om varorna är ursprungsmärkta eller ej är det en kombination av pris och kvalitet som är avgörande.

Kan man köpa manchesterbyxor från C 115 till C 135 för 29 kr., så hjälper det inte att byxorna i klädstället intill är svensktillverkade, om de kostar 48 och 56 kr. – de blir inte sålda. Kring bingen med de billiga byxorna samlas småbarnsmammorna som flugor kring en sockerbit, när de är ute efter ett par byxor som pojken eller flickan skall ha att krypa i sanden med.

Sådan är verkligheten. Jag har faktiskt ägnat några eftermiddagar åt att studera hur människor väljer bland produkterna.

Lilly Hansson talade om 30 % självförsörjning. Ja visst, men när vi fattade det beslutet 1976 hade den siffran redan underskridits. Den borgerliga regeringens målsättning är, som jag tidigare sagt till Jörn Svensson, att vi skall ha en tekoindustri som svarar mot vårt behov.

Anf. 113 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Sven G. Andersson vill ha en tekoindustri och en bra tekoindustri, men han förbigick den avgörande frågan: Hur stor skall den vara? Det är ju snart inte något kvar av den.

Hela tiden har utvecklingen varit den att när riksdagen har fattat ett beslut om bestämda åtgärder har de mål som satts upp, de förhoppningar som utskottet har uttryckt och riksdagen ställt sig bakom, redan varit orealistiska. Tiden har löpt förbi dem. Någonstans måste detta ta slut, om man vill ha någon tekoindustri kvar.

Även jag köper och har under många år köpt barnkläder. Jag måste säga att jag finner mig inte vara, när jag går ut och handlar, en fri konsument som får lov att välja det som jag tycker skulle passa, det som vore ändamålsenligt, det som vore hållbart. Tvärtom har både maskintekniken och användningen

Onsdagen den
29 april 1981

Tekoindustrin,
m. m.

av olika material gått i den riktningen att kläderna faktiskt har blivit sämre, i stort sett.

Jag skulle hellre betala några tior extra för ett plagg som är gjort efter de principer som textilarbeterskorna på Norrkläder vill göra till sina för en kvalitativ förnyelse av textilproduktionen här i landet än jag fortsätter att underkasta mig det dåliga urval som jag bjuds och som alls inte ger mig någon verklig valfrihet utan bara en skenbar.

Man blir ganska trött på att vara hänvisad till att bli lurad på skenbart prisbilliga varor, som går sönder som papper när ungen drar i dem. Det är också vanligt att plaggen, på grund av den mängd appretyr och färg som till följd av materialets förtunning och försämring måste äsättas varan, förstör all annan tvätt i tvättmaskinen, om man inte är vaksam och tvättar den separat, vilket är extra besvärligt och tar extra tid och kostnader.

Man kan alltså inte skylla allting på konsumenterna. Också konsumenterna är offer för en form av multinationell teknologisk utveckling på det här området, som man på något sätt måste försöka att, om inte fullständigt bryta med – för det kan förmodligen inte ett litet land – ändå i viss utsträckning försvara sig mot och försöka skapa reservat, där man kan utveckla alternativa, ändamålsenligare och för de vanliga människorna användbarare produkter.

Anf. 114 LILLY HANSSON (s) replik:

Herr talman! Bara en kort replik till Sven Andersson: jag vill inte förlänga debatten, eftersom jag hoppas att vi hinner till votering i kväll. Jag kunde inte undvika att höra det sista Sven Andersson sade: Vi skall ha en tekoindustri som svarar mot vårt behov. Det låter alldeles för otroligt bra för att vara riktigt sant, för skulle vi ha det, då skulle vi nog ha en annan tekopolitik än den vi för i dag. Jag tror inte heller att Sven Andersson riktigt menade att vi skulle producera allt som vi behöver här i landet.

De förslag som vi har lagt fram i vår motion för att förbättra för tekoindustrin och nå det mål som riksdagen har satt upp ger i alla fall möjligheter att vända den trend som är på väg inom tekoindustrin. För den utvecklingen fortsätta, är det ju helt klart som Jörn Svensson säger, att tekoindustrin kommer att försvinna.

Eftersom vi har sagt att vi skall ha en tekoindustri bl. a. av försörjningsberedskapsskäl, måste vi vidta åtgärder för att kunna behålla en sådan. Då tycker jag att det är felaktigt av den borgerliga majoriteten i utskottet att försöka sätta upp en massa hinder och om och men, om våra förslag skulle tillstyrkas. Det vore ju bättre att åtminstone göra någonting än att inte göra någonting alls som den borgerliga majoriteten.

Anf. 115 SVEN ANDERSSON (fp) replik:

Herr talman! Lilly Hansson säger att den borgerliga majoriteten inte gör någonting alls. I budgetpropositionen har vi lagt fram förslag till stödåtgärder som är väsentliga och som ligger i storleksordningen 500 milj. kr. Trots allt måste vi också lägga litet ansvar på branschen själv. Man kan inte bara räkna

med att statsmakterna skall komma med instruktioner om hur man skall göra och vilket program man skall ha för sin tillverkning. Jag delar inte den uppfattningen, för jag vet att det finns många framgångsrika företag inom tekobranschen. och det går ju att lära litet grand av dem också.

Jag menar alltså i det här sammanhanget att vi behöver ha en tekoindustri som svarar mot vårt behov. Men, som jag sade till Jörn Svensson, det beror till syvende og sidst på konsumenterna. om de är villiga att hjälpa till, så att vi får en tillräcklig produktionsnivå. Annars blir det naturligtvis som Lilly Hansson och socialdemokraterna vill med handelshinder och de problem som sådana för med sig i andra sammanhang.

Några ord till Jörn Svensson, när han tar upp frågan om klädernas kvalitet. Jag är förbjuden att här i kammaren lämna uppgifter om affärer som för svenska varor och där Jörn Svensson kan gå och handla till både barn och vuxna. Han skulle säkert bli tillfredsställd, för det finns sådana affärer och det finns faktiskt industrier som gör utomordentligt bra kläder här i landet med god kvalitet på både tyger och färger.

Anf. 116 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Den svenska tekoindustrin har som bekant under en lång följd av år varit utsatt för mycket stora påfrestningar med omfattande negativa konsekvenser. En lång rad företag har tvingats lägga ned driften eller kraftigt begränsa den. Många människor har förlorat sina arbeten helt eller delvis inom det område där de fått sin utbildning och där de utvecklat en stor yrkesskicklighet. Långt ifrån alla har kunnat finna ersättningsarbeten på andra områden. Särskilt hårt har Sjuhäradsbygden drabbats. Det har med rätta sagts att denna bygd har skakats av varvskriser flera gånger om, dock utan att de på tillnärmelsevis samma sätt blivit föremål för de insatser från samhällets sida som har gjorts när det gäller varven. Jag säger detta utan att därmed ropa på långtgående samhällsinsatser. Jag menar dock att det är viktigt att ha den jämförelsen klar för sig. Det gäller åtskilliga i vårt land och inte minst oss här i kammaren.

Orsakerna till påfrestningarna är naturligtvis flera och av varierande karaktär. Tekoindustrin har fått bära sin del av upprepade lågkonjunkturer. Vi i vårt land har läge haft ett i jämförelse med omvärlden mycket högt kostnadsläge som påverkat konkurrensförmågan. Våra avsättningsmöjligheter har försvärats i takt med att framför allt statshandelsländerna och tredje världen har kunnat bjuda ut sina varor på den internationella marknaden till helt andra priser än vad som varit möjligt för vår industri. Vi har själva en mycket omfattande import av tekovaror från länder med betydligt lägre produktionskostnader och priser – ofta konstlade och subventionerade – än vad vi har. Ytterligare orsaker är den politik med ensidigt selektiva åtgärder till skada för många i grunden bärkraftiga företag som socialdemokraterna alltför länge bedrev samt den mycket märkliga etableringspolitik som man slog in på och som var till stor skada för tekoindustrin i Boråsområdet, en politik som vi moderater klart emotsatte oss.

Mot denna bakgrund är det naturligt att den svenska tillverkningen av

Nr 127

Onsdagen den
29 april 1981

*Tekoindustrin,
m. m.*

Onsdagen den
29 april 1981

*Tekoindustrin,
m. m.*

framför allt kläder har påverkats i negativ riktning. Efter en nära nog fortlöpande nedgång under tidigare år minskade produktionen 1977 med 21 % och 1978 med ytterligare 16 %, dvs. med en tredjedel på två år.

Detta föranledde riksdagen att uttala sig i maj 1978 om den framtida målsättningen för tekoindustrin i vårt land. På kort sikt skulle 1978 års produktionsnivå och sysselsättning i huvudsak behållas, och på längre sikt var målsättningen att uppnå en 30-procentig hemmamarknad för den svenska industrin. Alldeles uppenbart stärkte riksdagsbeslutet tekobranschens framtidstro, vilket också resulterade i att delar av denna lyckades hävda sin produktion under 1979 och 1980, även om bilden här inte varit entydig.

Till saken hör också att möjligheten att hävda produktionen har skapats genom att man gjort avkall på prissidan, vilket varit nödvändigt på grund av importkonkurrensen. Detta har satt sina spår i lönsamheten. Den s. k. petzenska undersökningen, som genomfördes föregående år och som omfattade tekoföretag med ca två tredjedelar av de inom branschen anställda, visade att lönsamheten var dålig även under det relativt gynnsamma året 1979. Utredningen pekade på att hela två tredjedelar av de anställda sysselsattes i företag som inte var lönsamma utan äldrestöd samt att åtskilliga företag inte var lönsamma ens med äldrestöd. Detta vittnar om branschens mycket känsliga situation. Till detta bör läggas den ytterligare kraftiga kostnadsökning som blev en följd av fjolårets löneuppgörelse.

I det här sammanhanget får emellertid på intet sätt undanskymmas att den svenska tekoindustrin trots de betydande svårigheterna har kunnat hävda sig på ett betydelsefullt sätt. Den har en mycket hög teknisk och kommersiell standard, och den står på högsta internationella nivå när det gäller effektivitet och produktivitet. Detta har medfört avsevärda framgångar på exportmarknaden, innebärande att tekoexporten 1980 uppgick till mer än 3 miljarder kronor.

Detta understryker ytterligare vad som i så hög grad gäller för upprätthållande av sysselsättning och försörjningsgrad, nämligen vikten och nödvändigheten av att vi slår vakt om tekoindustrin i vårt land och att vi skapar förutsättningar, så att den kan fortleva och vidareutvecklas. Detta gäller så mycket mer som föreliggande uppgifter om orderingång och avsättningsmöjligheter vittnar om att branschens läge klart har försämrats och att ytterligare kraftiga påfrestningar väntar. Detta kan man tydligt avläsa i det ökade antal varsel, som utfärdats under årets tre första månader i jämförelse med samma period föregående år.

Det är, herr talman, ofrånkomligt att kostnadsläget i vårt land innebär en betydande nackdel i konkurrenshänsende för svensk tekoindustri. Arbetskraftskostnaderna i t. ex. Finland, England och Italien ligger på en avsevärt lägre nivå, vilket i ännu högre grad gäller för Östasien. Det är alltså angeläget att vi finner den rätta formen för att kunna anpassa kostnadsläget i vårt land till en konkurrenskraftig nivå. Detta kan ske på skilda sätt.

Det kan ske avtalsvägen, där sysselsättningsaspekterna självfallet måste spela en stor roll för parterna. Det kan ske genom en översyn och begränsning av lönebikostnaderna. De olika formerna av arbetsgivaravgifter

måste vägas in i sammanhanget – deras användningsområde prövas mot möjligheterna att skapa förutsättningarna för ökad konkurrens och därmed trygga sysselsättning inom svenskt näringsliv. Det kan ytterligare ske genom mer informella överenskommelser på de olika arbetsplatserna mellan företagare och anställda. Som exempel på vad jag här avser vill jag hänvisa till en motion av Bengt Wittbom m. fl. där det bl. a. heter:

”På vissa svenska företag har man också fört direkta diskussioner om konkreta åtgärder som ligger i linje med önskemålet att genom lägre kostnader trygga jobben. Som konkret exempel kan nämnas företaget Sajo AB i Värnmo, där företaget och de anställda har träffat överenskommelser om att de kollektivanställda avsätter en krona per arbetad timme och låter dessa pengar stå kvar i företaget. Det sker därefter vid varje årsskifte en omvandling av personalens avsatta medel till aktier i företaget. De förvaltas av en aktiesparklubb. Som restriktion gäller att de anställdas totala ägarandel inte överstiger 10 %.

Ett annat exempel är de åtgärder som berörs i Celpap Consultings förslag till omstrukturering av Hörneforsaktiebolaget. I utredningen nämns att de anställda för att möjliggöra fortsatt drift måste göra uppoffringar i form av ökade driftstider, övertid, lönestopp m. m.

Lönesänkningar har förekommit vid flera företag som har övertagits av de anställda. Förslag om utökade arbetstider utan ersättning temporärt men även långsiktigt har också presenterats i debatten.”

Ytterligare en åtgärd som kan medverka till att kostnaderna kan begränsas är att hela floran av ledighetsbestämmelser som finns inom näringslivet ses över för att åstadkomma begränsningar.

Även om man genom olika åtgärder kan begränsa kostnadsutvecklingen inom tekoindustrin, är det likväl t. v. nödvändigt med vissa åtgärder från samhällets sida. Det är främst äldrestödet och kreditmöjligheterna jag här har i tankarna. Äldrestödet, som är av generell karaktär, har ofrånkomligt varit av stor betydelse för branschens fortlevnad. Ett slopande skulle få ödesdigra konsekvenser, och detta är heller inte aktuellt. Äldrestödet och dess utformning skall tas upp till behandling i ett annat sammanhang, men jag anser det vara viktigt att även här understryka vikten av detsamma. Det är att beklaga att den statsfinansiella situationen är sådan att även detta stöd tydligen måste bli föremål för en begränsning. Det vore värdefullt om detta kunde undvikas just i nuvarande situation. Målsättningen för framtiden skall givetvis vara att lönsamheten i tekoindustrin skall bli sådan att industrin kan leva och utvecklas av egen kraft.

Ett annat område som ytterligare måste uppmärksammas när det gäller att slå vakt om tekoindustrin gäller importsidan. Ingen möda får sparas att inom gällande avtals- och handelsförpliktelsers ram finna möjligheter att begränsa läggprisimporten, som allvarligt snedvrider konkurrensförhållandena och därmed skadar vår hemmaindustri. Enligt min mening är det viktigt att man finner former för att öka effektiviteten i nu gällande begränsningssystem. Bestämmelserna för hemtagningssystemet bör ses över och skärpas.

Av utskottets betänkande framgår att frågan om ursprungsmärkning är

Onsdagen den
29 april 1981

*Tekoindustrin,
m. m.*

föremål för en utredning som inom en snar framtid skall vara klar. Det är min förhoppning att man även där skall finna vägar för att kunna begränsa framför allt lågprisimporten.

I det här sammanhanget är det nödvändigt att vi åstadkommer en ökad förståelse för värdet av den inhemska produktionen. Vi måste få ett annat synsätt hos de många människorna i vårt land när det gäller att handla svenskt. Bristen på lojalitet mot den inhemska industrin har visat sig när det gäller köpen av lågprisimporterade varor. Handen på hjärtat, hur är det med ursprunget på de kläder som ni just nu bär på er? Själv har jag i detta fall tämligen gott samvete. Det är såvitt jag förstår endast slipsen som är undantaget i de svenskproducerade kläder jag just nu bär på mig. Kunde vi komma därhän att vi alla mer beaktade de svensktillverkade tekoprodukterna, skulle vi på ett förnämligt sätt gynna våra egna företag och begränsa den icke önskvärda importen.

Slutligen tror jag, herr talman, att det är mycket angeläget att vi understryker nödvändigheten av en stark framtidstro hos svensk tekoindustri. Den gagnas sannerligen inte av alltför negativa tongångar om dess fortsatta möjligheter att leva. Det finns all anledning att vi framhåller den utomordentligt stora skicklighet och den kunnighet som finns inom svensk tekoindustri och de stora möjligheter den alltfört har att hävda sig i en framtid.

Anf. 117 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande 47 om teko- och läderskoindustrin behandlas min motion 1785 om statliga åtgärder för att bevara svensk skoindustri i allmänhet och den kvarvarande delen av denna industri i Örebro-Kumlaområdet i synnerhet.

I motionen hemställer jag att riksdagen hos regeringen anhåller om en snar översyn av läget inom den svenska skoindustrin, i enlighet med vad som anförts i motionen, och att härvid beaktas att minst 1980 års sysselsättnings- och produktionsnivå uppehålls i Örebro-Kumlaregionen.

Utskottet avstyrker motionen. Huvudmotivet är att riksdagen hösten 1978 beslutat om ett omstrukturerings- och effektiviseringsprogram för läderindustrin avseende åren 1979–1981. Man säger att programmet har resulterat i en omstrukturering av branschen. Omstruktureringen har möjliggjorts av s. k. skostrukturlån. Genom avskrivningslån har man fått till stånd investeringar, säger man. Under perioden 1979–1981 utgår allmänt produktionsstöd i form av försörjningsberedskapslån. Utskottet säger att skoproduktionen nu stabiliserats på en nivå av 2–2,5 miljoner par, som skulle motsvara det produktionsmål som riksdagen beslutade sig för 1977. Man säger att överstyrelsen för ekonomiskt försvar kontinuerligt följer utvecklingen inom skobranschen.

Jag är nog införstådd med att sakuppgifterna i utskottets skrivning är riktiga. Men det sägs föga om inriktningen för framtiden. Vad händer med den svenska skoindustrin efter år 1981? Skulle den svenska skoindustrin kunna stärka sin ställning genom t. ex. nordiskt samarbete, som nyligen

antydde i ett inslag i ett nyhetsprogram i svensk TV? Hur skall vi kunna bevara kunnandet hos svenska arbetare att tillverka skor, när denna industri alltmer krymper och de produkter som fortfarande tillverkas ligger utanför de skotyper som har massavsättning på marknaden? Skulle det inte ändå finnas anledning att inrikta sig på produktion av kvalitetsskor inom Sverige? Ja, detta är frågor som jag anser att man borde befatta sig med vid en översyn av skoindustrins problem.

Jag har också ansett att Örebro-Kumlaregionen är ett område där skoindustrin haft en stor omfattning ganska nära bakåt i tiden. Det är därför naturligt att kunskapen och tekniken att göra kvalitetsskor inte får dö ut i det området. Jag finner således – om vi skall se också in i framtiden – att utskottets motivering för avslag på förslaget om en översyn av skoindustrins problem inte är bärande.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till motion 1980/81:1785.

Anf. 118 SVEN ANDERSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag vill säga några ord till Per Israelsson. Det är alldeles riktigt att 1978 bildades den s. k. Skokartongen. En av hörnpelarna skulle vara Rex skofabrik i Örebro, och den är nu under nedläggning. Men såsom framgår av utskottets betänkande följer överstyrelsen för ekonomiskt försvar kontinuerligt utvecklingen inom skobranschen, och vi har en produktionskapacitet på mellan 2 och 2,5 miljoner par läderskor per år.

När det gäller produktionen av kvalitetsskor har vi Aristokrat nere i Jönköping, som har en nybyggd fabrik och som har fått sina produktionsresurser förstärkta, så att företaget kan öka sin produktionskapacitet. Den produktion som tidigare fanns vid Rex i Örebro har därför förts över till Jönköping. Likaså har man fått en ny fabrik i Kramforsområdet, och jag tror att dagsläget är relativt hyfsat på skosidan.

Anf. 119 PER ISRAELSSON (vpk) replik:

Herr talman! Har inte Sven Andersson något att säga om skoindustrins framtid i hans egen hemregion. Kumla-Örebro? När jag skrev motionen var, om jag inte är alldeles fel underrättad, sista skoindustrin i själva Örebro på väg att läggas ned och befann sig då i konkursläge. I Kumla finns väl något kvar. Motser Sven G. Andersson en fullständig nedläggning av skoindustrin i detta område eller ser han någon framtid för den?

Anf. 120 SVEN ANDERSSON (fp) replik:

Herr talman! Den s. k. Skokartongen kom till för att man skulle kunna bevara en inhemsk skoindustri i enlighet med riksdagens beslut, som innebar att vi skulle kunna producera 2–2,5 miljoner par läderskor per år inom landet. Den skofabrik som jag tidigare nämnde, skofabriken Rex, var inte lönsam vid Skogruppens övertagande – vilket inte framgick då – och har inte varit lönsam senare heller, enligt uppgift från företaget. Men jag förutsätter att överstyrelsen för ekonomiskt försvar följer utvecklingen kontinuerligt och att man med de stödåtgärder som statsmakterna har vidtagit skall klara

Onsdagen den
29 april 1981

*Tekoindustrin,
m. m.*

sig i framtiden genom att skoinstitutet i Örebro har utvecklat nya fabriker och ökat produktionsmöjligheterna.

Anf. 121 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! Regeringens hantering av totalförvarsfrågorna är minst sagt besynnerlig. Det militära försvaret har i stort sett fått sina anslag i enlighet med 1977 års försvarsbeslut. På grund av priskompensationssystemet faller det ut så mycket pengar att man har svårt att göra av med dem på ett planerat och förnuftigt sätt.

Det ekonomiska försvaret däremot har varit utsatt för kraftiga prutningar i förhållande till 1977 års riksdagsbeslut. Anslagen har motsvarat 40–50 % och därmed har det alltså blivit en uppbromsning av utbyggnaden av det ekonomiska försvaret. En jämförelse mellan behandlingarna av det militära försvaret och hanteringen av det ekonomiska försvaret tyder på en brist på intresse för försörjningsberedskapen från regeringens och handelsministerns sida. Bristen på intresse visar sig i att regeringen inte tar det ansvar för försörjningsberedskapen som enligt vår mening krävs. Dess värre har den borgerliga majoriteten i utskottet visat lika dåligt intresse som regeringen och tar lika litet ansvar.

Såsom Lilly Hansson tidigare anförts har handelsministern av statsfinansiella skäl, som det heter, förvandlat målsättningen för försörjningsberedskapen i fråga om tekovaror till "ett riktmärke för den fortsatta försörjningsberedskapspolitiken".

Det är naturligtvis beklagligt att vi nu under några år haft borgerliga regeringar som försatt oss i en katastrofal ekonomisk situation. Vi förstår att det finns ett behov av att spara. Men om nu också totalförsvaret måste spara, så kan det inte vara rimligt att man låter besparingarna ensidigt drabba de icke-militära delarna av totalförsvaret.

Den borgerliga majoriteten i näringsutskottet har godtagit vad handelsministern har anförts om tekopolitiken. Socialdemokraterna har reserverat sig.

Herr talman! Oavsett hur riksdagen kommer att ställa sig – om den följer reservanterna eller majoriteten i näringsutskottet – när det gäller den fortsatta inriktningen av tekopolitiken bör riksdagen förstärka försörjningsberedskapen genom att anvisa ytterligare 43 milj. kr. för olika former av stöd till den svenska tekoindustrin och 8 milj. kr. för fredskrislagring av vissa syntetiska garner.

Också när det gäller fredskrislagringen av metaller bör riksdagen förstärka försörjningsberedskapen. Vi socialdemokrater anser att den lagringen av metaller är viktig, framför allt i fråga om sådana legeringsmetaller som utvinns i södra Afrika. Vi anser därför att riksdagen bör anvisa 15 milj. kr. utöver vad regeringen har föreslagit.

F. ö., herr talman, ber jag att få hänvisa till vad vi socialdemokrater har anförts i våra reservationer till försvarsutskottets betänkanden nr 20 och 21.

Jag ber avslutningsvis att få yrka bifall till dessa reservationer.

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

Nr 127

Onsdagen den
29 april 1981

7 § Anf. 122 TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista uppföres social-
utskottets betänkande 27 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

*Tekoindustrin,
m. m.*

8 § Kammaren åtskildes kl. 23.33.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert